КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вiашагiкхета!

ШИНАРДИ, 30 СЕНТЯБРЬ, 1969 шу. 117 (4754). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически партин Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ПХЕ ШЕРА ПЛАН – ХАНАЛ ХЬАЛХА!

Идрисова Яхийта Шоллагiча дешара заводе йоккхачуйола лаборантка я. Шоллагiа шу да ио заводе болх бу. Ший болх бешшехь слесара говзал а iемайъй Яхийтас. Сихен ийсен кул Идрисовас продукцина зь анализ, хiара коммунистически къахьегама ударник хил [illegible] лоттабеш я из. Общественни вахаре а [illegible] комсомолан Яхийтас. Районни Совета депутат а я из. Хiьта дукха ха йоццуш заводе ремонт еш хана ший шолгIа специальностах (слесарий бригадица болх беш хилар лаборантка.

Сурта тIа: Идрисова Яхийта.

Н. Плиева сурт.

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ КЪАХЬЕГАМА КОТАЛО

Пхе шера план хенал хьалха кхочушйийра, В. И. Ленин вина бIе шу дузуча ден сийна тIаьхьа долчу кхиарш теллина кхочушдерш шерра социалистически ихь йоьрмильча Нохч-ГIалгIайчен промышленни предприятий белхалой продукцина реализаци иран шерт тера изделии арахецарен 9 бетте план 28 сентябре кхочушйийр. Сентябрь бутт боаллехь планал совгIа девнкхарда дукха мехкаьдатта, мехкаьдатта продукташ, мехкаьдатта химически продукци, арахецаргья дукха машинаш, халинья чIоагIа зие товараш. Уьх шера ийс бетта реализаци ль продукци совнха реализаци ялчун ийс процент дукхагIа я.

Хiинэ планировани экономически стимулированни нердача системагIа болх беш вай республикe 108 промышленни предприятие я. Республике арахецача ерригача промышленни продукцех 86 процент арахец цар.

«Грознефть» объединене мехкаьдатта промысленкама хьалдогIха мехкаьдатта шина дукхагIа а хулийташ ханал итт де хьалха кхочушйийна мехкаьдатта девнкхарш ийс бетта план. Планал совгIа мехкаьдатта девнкхарш уьх шера тIаьхьа шина социалистически девнкхарш хIинэлехьа тIекхдочуш вольд цар. Республикарча энергетикаш а электроэнерги лакхара ийс бетта план шеран ханал итт де хьалха кхочушйийна, хIьта Ленин энерги йоккхара хадийна хенал 15 де хьалха кхочушйийна.

Социалистически ихь хьалха латт «Октябрьнефть», «Малгобекнефть», «Гроэнефть» мехкаьдатта промыслови управлени, нефтегазони управлени, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкаьдатта чекхдовкхача завода, А. Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемашзавода, КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча кранинг-завода, Грозненски трикотажни фабрика, «Художник» ялсча фабрика, «Дружба» ялсча картонажни фабрика, Назрановски [illegible], кхийча предприятий коллективаш.

Iиламан техникин кхиаргIдийнарш, керла технологи шира производства чукхойнхьарх, керттерча производственни фондех биззи пайда эцарех, Iилман дерга тIе къахьегам вIаштIехьбьуцкхарх, [illegible] изобретательски болхаш тIедерах промышленнехьна къахьегама вовзоро ийс бетта 6 процент лакхьаьлла [illegible] шу иахьалгIа шеначо.

В. И. Ленин вина бIе шу дузуча денна сийлахьа кхачайбахара пятилетка дийнагIча шера план ханна хьалха кхочушъяра берригIа шина мох вовзасIльмакте чIагIа Нохч-ГIалгIайчен промышленни предприятий белхалой.

ПЛАНАЛ СОВГIА – «IАЬРЖА ДОШУВ»

ГIадбуглаш да баьчча юбилейни хаьнкхара шерра социалистически ихь йоьрмиль къахьегача «Октябрьнефть» мехкаьдатта промысловин управлени коллектива доьхна тевжина. Мехкаьдатта девнкхарш ийс бетта план цо кIира хьалха кхочушйина а ль планал совгIа 5 эшелон «IаьIржа дошув» даьккхад цар. Совнха шу хана даьккхача мехкаьдатта 1,5-зза дукхагIа да цар уьх шера даьхкхар. хIьта попутни газ лакхара план 14 процент лакхьаьлла.

Болх бе йолаэлийтай 3 керла скважина (№№ 209, 45, 35). Планировани экономически стимулировани кердача системагIа болх беш йолча управлени къахьегама ооопра лакхьаьлла 42,7 процент, хiара хьадовикхача мехкаьдаттагин газагин дIобеда еха лакхьаьлла 28 процент. Це тера хьалйтар уьх шера пачхьалкхана 351 эзар сом лаха кхедо.

Уьх тохлоно доьхача дукха къахьйигар промысле рационализатораша. Цар кийч а ль болх юкъаьйилхьай 327 эзар сом кхоьх 287 рационализаторски предложени.

Уьх шера шинагIча кварталe социалистически ихь дина толамаш дахарах «Октябрьнефть» НПУ коллектив Республикански сийлин Доска тIа дIаязьйна.

И. ЛЕВИН.

Ц А Р Д О Ш Ч I О А Г I А Д А

Хьинар долчо мара кароардергбоацаш хала, заим кердадараш лехха лезаш чоалхане болх ба бурувдеттарий бар. Шийла яр аьнна, Iайха яр аьнна на къерлаш тховкIийле йоацача ара бе безаш болх ба из. Дукха хало «йоша» еза цар йовшта хьалхашка латта девнкхареш кхоачашдалехьа. Цхьабакъда мичча тайпара из дале а са на кходеш къахьегаш лакха хьоькхамаш йод бурувдеттараша.

Ишттачарех я Старогрозненски бурув деттача контора Олейников Леонтий Денисович керте латта бригада. Проектин кIоаргаш 4700 метр йолча №668 йолча скважине хIаналкхьа 4902 метро бурув а тохаш, ийс бетта план 120,1 процент кхоачашьйай бригада болхлоша. Тайп - тайпара рационализаторски предложенеш балха юкъехкахьарах, ишттa кхийола мероприятеш чакхъяхарах пачхьалкхена 100 эзар гаргга сом кхолаьх.

Уж хьокхамаш лох на долийташ зIахе ишттa болх бевгба ола, — йоах Леонтий Денисовича. Шийх бригадерча болхлоех дог тийша ва из. Цхьаккха болхло вац цун коллективе ший норма кхоачаш йа ца еш. ХIьта дукхагIчар гьана тIеккхоачаш а ю. Къахьегамцара безам бокъонца байза, цуна шийх ярах кердадьрех ва нов. Олейников. Балха йозкаа опыти лакха говзалл я кун. ХIьта шийна хоьр дег чурча боккхача безамца дIалу ший бригалерча болхлошта. Коллективана кулгалдаь ца Iеш болхлошта ийсса болх бу но. Цудухьа конторе хьалхара моттиг лелаю цу бант болча коллективо. Баьчча юбилей хьатIакхалехьа графикал дукха хьалха № 668 йола скважина мехкаьдатта эхарашка болх бе хIалла лерхI нов. Олейникова бригада. ХIанзалла шоай доги лакхаьа толамашш кхоачашдеш хьабаьхкача царех тешаш ба. Из къаьгга хьахьокх хIанз доахача хьожамаша а.

—Цхьайолча хана обсадной турбаш, утяжелитель, ишттa кхийола чIоагIа эша материалаш на хилар бахьан долаш болх бе йиш йоацаш хул тхо, — йоах мастера нов. Олейникова. Из бакъдув. Ала деза, цу гIулакха бекие бараш материалаш уж Iалашберaш ба. Цар йоагIаш йола йовхо яи бурувдеттарий, шийх хаинахьа эшаш йола материалаш хьатIавхахьаш. Цо чIоагIа юхатетт болх, лакхъалийташ къахьегама опсарле. Цхьабакъда мичча тайпара гIулакх дале а ленински юбилейна кийча еча уьх езача хава шоай еррига торонаш еркагIа а яьха ниа на кходеш къахьегаш хьабоагIа бригада болхлой.

Къаьстта хьинар айдьа бурувдеттарий юбилейни совгIат дакъхара яьржача социалистически ихьо. Цу ихье конторе хьалхара моттиг лелаю нов. Олейникова бригада. Белгалйола боагIа коллективе къаьстта дика къахьега бурувдеттараш Сычарин Николай, Чихеев Павел, Пыстогов Михаил, Кудрявцев Петр. Сменин нормаш 135—140 процент кхоачашъю цар.

Г. ГРЕБЕНЮК.

НОВ Н. А. АЛМАЗОВНА КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
УКАЗ

Советски пачхьалкхена хьалхашка доккхий гIулакхаш кергIдаларахи вай кхоьзткъе итт шу дизарца дувзаденнея Къахьегама ЦIеча Байракхя орден лойла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела нов. АЛМАЗОВ Iадалий Илеза.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ПОДГОРНЫЙ,
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль 1969 шу 26 сентябрь.

Кхоана дIадолалу политически просвещене система керда дешара шу

ЛЕНИНСКИ ДЕШАРА ШУ

Кхоана дIадолалу партийни дешара системе дешара шу. Уьх шера къаьстта лоархIаш болаш да из. ТIаргIерта ленински дешар Iомаду шоллагIа шу да из. Цуа керттера чулоацам хургба В. И. Ленина произведенеш, ленинизма актуальни проблемаш, коммунистически болхлойн партей дуьнен халкъашта юкъерча Совещане материалаши документаши массе оагIорахьара Iомадела.

В. И. Ленин вина 100 шу дизара накъайелхаш, партийни организацешта тIа-тIа дукхагIен из ярен холу революционни идеина вай вахара, къахьегама, къовсама еш йола низ бола вли-нии. Партийни образовани дика вIаштIехьъякхар; марксистско - ленински теори коммунисташен берригача къахьегамхошен творчески Iомаяро новкъостал дергда вай жена коммунизм хьалье чa керда коталонаш яхара.

ХьатIадоагIача дешара шера мишта кийчъеннай республика партийни организацеш?

Массазарча вай традицегIа кийчо йоалай дIадахача дешара шера итогаш еча хана дена. Партийни организацешка коммунистий собранеш, партийни комитетий заседанеш, партийни активаш, пропагандистий собранеш хила вай. Цига итогаш йийкай, марксистско - ленински образовани дIахо тоаяра лекхараш лийцай.

ХIанз республике массанахьа дешара кердача шера вIашагIкхетка яьнай партийна дешара система еррига аоеньаш. Дешар дика вIаштIехьдаьккха дIадолазараш беркате хилийтараш дукха хIанз хьа шерте горкомашен райкомашен, юхьанцарча партийни организацешка, политически дешара кабинеташа, пропагандисташа. Цу гIулакха къаьстта дукха болх баь г. Грозне, Сунженски, Грозненски, Кургановский, кхийча районий партийни организацешка.

Iоаль опыт тервал а еш, партийни организацешка вIашагIкхетлай коммунистийи парте боапарийи партийни образоване тайп-тайпара оагIош йола, шерра сеть. Из белгтала еррига халкъа юкъара ленински университет а хинна дIаэттай. Итташ эзараш коммунисташи парте боаца активисташи деша дIабоалургба юхьанцарча политшколашен марксизма - ленинизма ларди школашкаш, теоретически семинарашка. ДIахо дешарга сайрйизарча университетен партийно боахана активна школашкен деша баьгIарата. Болх юха дIабоалбергба республика кулгалдеча кадраштa лаьрхIача теоретически семинаро.

Пайда дикагIа эн чIоагIъенна яьнача дукхдача къахьегамхошта кхетам балара формех. Цига деца багIараш дика дукхагIа чииаб. Партийни пропаганда массови формашка керттера моттиг дIалоацарга ленински хаькъа школашка, ленински дешарш, эзаман кхаянaха лаьрдIача популярни лекций школашка. Йоах дIахо бергба коммунистически къахьегама, хьалхалаттача опыта, социалистически къахьегама хиеца школашка. Партийни организацешка уйла чIоагIагIа тIаьхьийт кагирхошта идейни кхетам балара. ХьатIадоагIача дешара шера партийни дешара системе дешаш хургба эзараш комсомольцаш. Промышленностен юрта боахамен комсомольски организацешка комсомольцаштен кагирхочен дукхагIа вIаштIехьдай В. И. Ленина биографи Iомаю, «Парте хьакъехьа беседаш ю», «Тха ленински комсомол» яха, кхийола кружокаш.

Ленински юбилей гаргакхаьчача хана лоархIаме да вахта парте ед йолча идейни влиянe доалонаш шердар кхина на Iеш. Дешар дикагIа хьехилта Iалашдар а, партийни пропаганда еррига звеньяшка еча занятей бодраш лакхбар а. Дешар дикагIа хьехилга Iалашдара новкъостал дергда, оггара хьалха, ийсыьчен кердалъхачен дешара еррига формашта йолча дешара кдарнашен программаши. Цар тIа керттера уйла тIайохийт ленински теоретически тIехьале, коммунистически болхлойн партей дуьнен халкъашта юкъерча Совещане документаши материалаши Iомаяра.

В. И. Ленина произведенеш Iомаяро коммунистайтен парте боапача активвисташтен цайтыьоечах дерга общество дегIаллара, Iилма - технически революцен экономически реформаш, идеологически къовсама хIаллара проблемаш ленински хьехама позицешкара кхетае, марксизм-ленинизма вахар дешарaш нуина революционни эргало ярах алаха кийсагIа йола, тодкамах чакхьяьлха метад хилараx тарра Iомаяра. ХьатIадоагIача дешара шера ленински теоретически тIехьале Iамаелта дуьнен революционни процесс кегIзара. Дуьнен хIинкъаьшта юкъерча коммунистически болхлойн йоагIа бахьай делаш деаттабечa къовсама, актуальни проблемаш Iомаярна айхха лудаьли хургба. Дешара программашка дахча хувцамашца хьежа юхаетта а заь, хIаькха цара запьхаш учебникаши дешара пособеши. Керда хьадалд дешара пособеш. Масала, хьакхальчаь Iилман коммунизма зарди хьакъехьара юхьанцарча политически школашка В. И. Ленина биографи Iомаяра методически хьехамаш, марксизма - ленинизма зарди школашта лаьрхIа КПСС истори Iомаяра дола гойтаро пособеш, кхийлараш. Партийни дешара сеть Iалашйьяй коммунистически болхлойн партей дуьнен халкъашта юкъерча Совещане документашен материалашен.

Юбилейни шера миттa лоархIаме да политически дешарах бола найда алсамбаккхар а, кхараха партийни пропаганда айхха бувзам хилара ленински принципо тешаме кхоачашьелга вIашаттIехьлакхар а. «Цхьан хинжо догIа вIоэшадеш зох мукъагIа на, делаш вай революционни Iилма...» Ленина дIааийха из хIама къаьстта лоархIаме да вай денога. Сийлахь-воккха баьчча вина 100 шу дизара кийча еш болча республика къахьегамхошта бехкетокхаме лекхараш тIайнцал шоашта — ханал хьалха, 1970 шера 7-гIа ноябрь хьатIакхача лехьа пятилетка кхоачашъе. Цхьабакъда, дукха за йоацаш КПСС Нохч-ГIалгIай обкома IX-ча пленуме белгалдаьккхача тайпара, хIара бетта юбилейни лекхараш шеттел, кхаваш а кхоачаш на еш 40-гага кхачналия промышлени предприятеш хул вай. Зенаш а деш баьхаш чаккдоахаш дукха совхозаш а республике. Из хоалаи хIама на дарра терцаддаш вай пропагандисташа. ХьатIадоагIача дешара шера хIара заняте, хIара лекце, семинара чулоацам дахха дешара программех кхоачаш баь на а бутаи. Iилма-технически прогресса проблемашца, экономически реформа гIулакхашца, общественни производства эффективность лакхъяра резервех пайда эцарца, вешта аьлча областной партийни организацеc хIара денна чаккдоахаш долча лешашца бийза хургболаш вIаштIехьбахаха беза пропагандистски болх. Партийни дешаро деша багIарий зaлей идейно-теоретически боарам шербара новкъостал даь на Iеш, царна новкъостал де деза реальни вахара хьоалашка творчески уйла йитарaн гIулахкаш чакхдахийтаран. ХIьта, нагахьа санна, теори Iомаелга практиках хьадаль лезадеш хулe, партийни дешара системе гIулбуна лешара, коммунистийи парте боапарийи творецарча безама лоча оагIорахьара Iаткъаш йола догматизмаш шкелярствал элементаш. Цудухьа чIоагIагIа лоархIаме да партийни дешара системе занятеш дIайалаенача хьалзарча ленинаше а дела пропагандистий уйла областной партийни организаце организаторски идеологически лекхарашна [illegible] чIоарта Iомаяра тIаерзар.

Уьх тIаьхьарча шерашка дукха хIама даьд шоай идейно-теоретически боарам лакхбарах бола коммунистий бехктокхам чIоагIбеш. Цу гIулакха локхха новкъостал дир дIадахача дешара шера деш занятеши экзаменаши юкъейоалаяро, Города Грозне, Гудермеса, кхийча районий пхьайолча партийни организацешка партийни собранешка ладийгIар коммунисташа шоай дешарах еча отчеташка. Парте Заводской Ленински райкомашa практике юкъедоаладаьд хьалхе лелаеча болхлоша шоай бюрошка партийни дешарах отчеташ елга. ХIьта а цхьацца йолча моттигашка ловзьаь марксистско - ленински образовани тьаьъехьара коммунистий бехктокхам. Цуина тешал лу, къаьстта аьлча, политически занятеш тIа а лекцеш тIа а во ухаш хилар, из бахьан долаш дешара планаш кхоачаш на еш Малгобеке. Цхьайолча политшколашка, къаьстта юхьанцарча школашка, деша багIараш дукхача шерашка дешара гьана балаш. ЦIенхаштта теркам тIабахийта боагIаш хIама да дешара лакхерчa форме лелаш хинараш лоархIаме хинараш хIама хилар в. Масала. Наурски районе марксизма-ленинизма зарди Iомаяра яхь школе деша багIараш 1—2 шера тIайшачча тIехьагIа дешара юхьанцарча формашка баьхар. Цу дерригача кхоачамбоацарашта, тунцияга юи. боккха Iотакъаш бу парте члений политически [illegible]

(Йистедоалар 2-ча оагIув тIа).

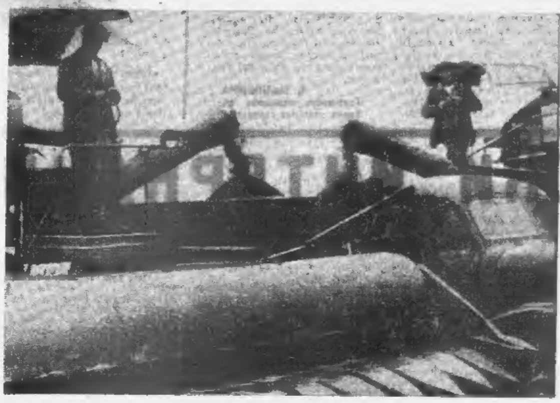

«Назрановский» совхозе 10 комбайн а гидуарган чувдаш. Комбайнераштa юкъе белгалбаьннаб Могушков Сальман Сунжерча Кировa цIерагIча колхозера укказ новкъостала вена Халухоев Шарип. 130—150 процент кхоачашъю цар шоай норманаш.

Цар аьрда генараш хьатта дIакхухьаш на совхозе эттара дикагIчарех лоархIа шофер Хаштыров Исрапил. 4—5 бункер генараш долх цун машина чу. Комбайнаша 1,5—2 тонн мара ца хьоча, но 3,5—4 тонн хьу. Ишттa лакхьаьй цо ший машина кузов.

М. ЗАНГИЕВ.

СУРТА ТIА: комбайнаша аьрда генараш автомашина кузова чуIомседу.

Автора сурт.

Колхозхой Еррнгсоюзни III-ча съезда накъадолхаш

МАССАВА РАЬЗА ВОЛАШ...

Уьх денощка Нохжай - Юрта районa юртбоахама артелий колхозхой колхозни хьокхама Устав дувцаш вIашагIкхийттабар.

ГулбеннараштаI хьалхашта «Юртбоахама артела кердача хьокхама Уставах» яха доклад йир парте Нохжай-Юрта райкома хьалхарча секретара В. Янгульбаева.

— Болхозхой шоллагIа съезд хиннача шера хIаранена 30—40 бIа а долаш бола 50 гаций колхоз яр районе. Царех боахама шера бу пайда юкъера лаьрхIача 2—3 эзар сом хулар. ХIьта электричество, радио, телефон нохжай-юртахоша цу хана йоцаш яра деза анар. ТIаккха хIанз дукхьал пхьан Асланбек Шерипова цIерагIча колхоза шера эна пайда ах миллиона дIанхоачаш лакхбеннаб. Ишттa массайолча оагIорахь аргадаьнна тоаденна колхозхой вахар а....

—Кердача хьокхаш Уставо вай колхозхошта йоккхий торонаш хьаела, цудухьа вай из массане раьза а волаш къобалду, — аьлар ший къамаьла йоалаш докладчикa.

Уж дешаш хьаллоацаш дар цул тIехьагIа къамаьла хьача «Заветы Ильича» яхача колхоза бригадира нов. Качоева, «Путь к коммунизму» яхача боахама колхозхочо нов. Истамулова, Калинина цIерагIча колхоза тхьамка лелаеча Хатулаева Кхокхас, кхычар собране майдар. ЦаI санна берригаш а раьза а болаш тIайцар кердача Устава еррига пункташ. ХIьта колхозхой тьеалх ликача толамица накъабала хош а лелар цар.

Республикански конференце накъайта йоашта юкъера 160 вокал хержар колхозхоша.

П. ПОПОВ.

Д е к х а р а ш к х о а ч а ш д у

Малгобечни района «Озерный» совхозе боккха теркам тIабалийтаб Iай хьайбаш даттаргдола помешенеш тоаяра. Ишттa, кхаь помешенех шинь тоадьй, вай чухайтaш йола система кийчьянь баьлнаб цига, Iаьсий помешенеш тоеш ба.

Доахана помещенеш тоешшехьа, доахъара цех хьалъеш болх гIишлошъераш. Цар социалистически декхар тIаййцал из цех 10 октябрь тIакхачалехьа хьалъяь боала. Уьх шера Iалаьно новкъарлонаш яьнле а. тьажкIаш дика хьийкъай совхозе. Цудухьа планал совгIа 580 тонн дика силос Iалашъергья совхозе.

МIаьлхача шерашка кийчъяь йол, ча хьекххача аргIаш а хий хулар. Уьх шера хьайбаш латтаргдолча помешенешта юкъе дIаоттайаь зьлеи чаи арIаш.

В. И. Ленин вина бIа шу дузача лен сийна тIайпа социалистически декхараш а дина кхоачашлу совхоза фермерча доьзаш лелаераша. Ишттa, сентябрь бутт юкъекхоачача хана пачхьалкхена хул юхкара кхаь кварталa план кхоачашьяь цар.

Ве латташ шура лакхара гIулакх. Планах хIара деша 1214 килограмм лакхa езача, юкъера лаьрхIача 1450 килограмм шура йоаккх доарий коллективо.

Дояркашта юкъе эггара дикагIа болх беш ба Заргаева Жайран, Даулова Зани, Нукаева Люба. Царех хIарaне шоаш ийпай шура яккхара квартальни план кхоачашъярах луш йола 25 сом ахча премии. Ханал итт кIира хьалха кхоачашьяьй кхоалагIча квартала план а.

Дика болх бу Iаьсий лелаеча Тадаева Марема, Абубакарова Кентас а. Цар Iаьсий ениз да.

Болх баьнначул тIехьагIа дика салаIа моттиг а я фермe. Цигарча Шеча уголоке массала хул керда газеташ, журналаш. Цул совгIа йоккха еш а. библиотека я. Музыкага задувгIа, е лоаза безам болчарна латташ радиоприемник, шашкаш, шахматаш, лочино я.

Х. ДЖАБРАИЛОВ.

Кхоана дIадолалу политически просвещене система керда дешара шу

ЛЕНИНСКИ ДЕШАРА ШУ

(Йистадолар- Долалур 1-ча агIо тIа).

шари идейно чIогIбалари лакх лора. Занятеш хулача хьалхарча денош а хIара школеи теоретически семинареи оттае еза балха йиза йола ритм, марксистско - ленински хьехамца кийчбалара бола коммунистий бехктокхам лакх а беш. Республикин хIара коммунисто дешара керла шу деша, деша, деша, аьлла Ленина аль васкет кхочушдарa отчет е еза шу а хиина дIадотта деза.

Юбилейни шера партийни дешар Iомадераштa хьалхашка латта декхараш кхочушдеча керттера лоархIам болаш ба пропагандисташ. Царех тийшa за занятеш дика чулоацам болаш хилар, царна лоттIа лостам балар, уж дика яр. Республике цьахиттнаб идеологически хиина бьвна, пропагандистски балх бара дика кийчбенна, на болх дика ховш безаш бола дукха коммунисташ. Лакхера образовани йолча пропагандисташа 83 процент лоац. Пропагандистех дукхагIчар шоай предметий специальность Iомаьвй, школаштех семинараш тем хьалхе лелаяра дика опыт я. Партийни комитеташ дукхагIа терко а йовкхо а е дьнной цар. Шабахача бетта юкъе пропагандистий йоккхача тоуппана КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Сийлен грамоташ а елар, сийлен областной Доска тIа цIераш а яйир. Дикъди хьалха ленински моттигашка хиина юхаера пропагандистски поезд. Республика вир бIаь соьгIа волча сага дакъа лаьцар шу безамерча экскурсена юкъе. Уж хилар Москве, Ленинграде, Ульяновске, Казане, кхыча городашка. Цига баха хиларо кхы а дикагIа, кIоаргагIа довзийтар царна В. И. Ленина вахари цо баь балхи. Шеко яц, ленински тIехьале кIоаргагIа йовзара цо новкъостал дергхилара.

ХIара дешара шу пропагандистий семинараш а еш, хIаздалар система а хиина дIаоттаа вайна. Укх шера а хилар уж ерригача районашка. Партийни просвещене ШагIа пропагандистий семинараш хилар август бутт чакхбевлаш сентябрь болалуча. Цига пропагандисташа Iомайир коммунистически болхлойи партей дунен халкъашта юкъерча Совещане (1969 ш.) материалаши документаши, коммунистически болама цхьоагIонн хIанзарча этаперча антиимпериалистически къовсамен актуальни проблемаш, коммунизм хьалъяра теорев практикан эггара лоархIаме дола дешаш. Цул совгIа,- пропагандисташа лекцешка йийцар дешара программаш. Царна йийшар политэкономе, философе. Iилма коммунизма занятей хьалхарча шин темах йола методически лекцеш. ХьагIалагIа дешара шу тIакхоачаш КПСС обкома пропаганди агитацеи отделе хьежар парте райкомашка хаддаша болх беш йолча семинарий, политически просвещене методически советий планашка. Пропагандисташа болх беш керттера теркам тIаберзабу пропагандисташа ленинизм кIоаргагIа Iомайитара, политически дешарех дукхача нaxa хьежам баларен ленински ловзал дикагIа бовзийтара. Цунца хулаэ кха йоа цхьайолча райони партийни дешар хьехар ха тIахьежам лоттабеш цо хилар, занятей, лекцей, семинарий чулоацама партийни комитеташ кIоаргга цa хьожам хилар. Цо КПСС райкомашкаро хIалех партийни организацей секретарий. хIаьта шортта партийни пропаганда чулоацамгеп из вIаштIехьаьккхарген хьажа безача идеологически болхлой хаттарга дола дешар вIаштIехьаьккхила. Партийни дешара эффективность лакхье йиш яц, нагахьсанна партийни комитеташ дешара дешашка кхетамца а квалифицированно а ца хьоже, нагахь сайна пар политически дешара ерригга зенеш эргайоахаш тоа ца йой.

ленна, хIалахача шера опытах, КПСС райкомашо оттаьб пропагандистий методически конференцеш, хьархIа йола семинараш е, хьана. Эггара дикагIа хилар парте Гудермесен Грозненскии райкомаша оттаьб пропагандисташа беча балха планаш. Партпроса Шеко могадаьа политически просвещене еррига кабинеташка укх хIаньтийта. ХIана, политически дешара шу лалалуча хана, шIаьста а шIаьста а хьажа зеда пропагандисташ дIа шорта найсбаьб, царна болх бара аша хьалаш хоийта деза, товзал лакха йолчар хаддаша методически теоретически новкъостал де деза. Пропагандистий йовкхо а терко а ю. царна кхетаме балл бав партийни комитетий керттера декхар да.

Юбилейни шера партийни дешара эффективность нийтта къастаргья шу дешара КПСС горкомашa, райкомаша, рахьаннарча партийни организацеша хьалхе лелаяра боарамца а. Майрра ала йиш я укх тIеххьарча шерашка партийни комитетаа дукхагIа терко ю коммунистий политически дешара, царех дукхахнешта дика анализ е хов пропагандистски балха, занятеш дикагIа хургIала ваьхьаш методаш ковзлоагIа царна аьнна.

Соалжа а укх шера дешар лолалале хьалхха а КПСС цхьайолча райкомий пленумашка хийцар партийни дешара дешош. Цулахь дика доаза а довлаш. хьежар цу дешашка партийни комитетий бюрой заседанешка а. Дукхача районашка балха практикана юкъе далхал партпроса тайп - тайпача дешошка хан - дакъаньа партийни актив хулга. ХIаьта а белгалдикха йоа цхьайолча районашка партийни дешара хан - хаьн тIахьежам лоттабеш цо хилар, занятей, лекцей, семинарий чулоацама партийни комитеташ кIоарга ца хьожам хилар.

Ленински юбилейна кийчлуш хиларца хушаленна дукхача къхьегамхой В. И. Ленина вахар, цо баь болх, политически статьяш, цун произведенеш Iомай йола йовзам лакхбеннаб. Партийни комитетийи организацейи декхар да пропаганда дукха нах чулоаш йола формаш дегIайоалар, ленинскей халкъа школашка деша бола республика къахьегамхой безам мa шорта хьалхадар.

Ленински дешара шера партийни просвещени чIоагIIа дешаро новкъостал дерга дIало а коммунистийи парте боацаройи политически кхетам лакхбара а, хьалхегаьа хьовша айдара а, сийлахь новкъача бетча 100 шу дизар белгалдаккхара кийчвалара а.

Дешара шера юкъ дика вIаштIехьаьккхарах тийша хулга партийни образовани, вай еррига пропаганда шоxo йолча хана тоелла дегIоухалга.

И. ЛАТЫШЕВ,
КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропаганди агитаци отделa заведующий.

ДИКА КИЙЧО ЯЬЙ

ДIадахача 1968—1969 дешара шу чакхдаьлча, цун итогаш, вийцар «Грозненский шурий» совхоза парткоме. 1969—1970 дешара шера партийни дешара сеть вIашагIъеллай, тьа а херша, парткоме чIоагIбаьб. семинарски занятешка гIолла чакхбаьлнаб беррига пропагандисташ. Лаккера образовани а балха йоккха опыт а йолаш ба беррига пропагандисташ.

Партийни дешара сеть укх тайпара вIашагIъеллай партийни организаце:

1. Iилман коммунизма ларда Iомаш семинар. Семинара кулгалдеш ва пропагандист нов. Четвериков Михаил Иванович — юкъерча школа директор. Пропагандистала цо болх бу 20 шу совгIа хо я.

2. Кхаь шера деша марксизма-ленинизма ларда школа. Укхаз Iомаеръа политически экономи. Пропагандист ва Грозненски шурий совхоза керттера экономист нов. Абрезин Анинлин Афонкевич. Цун пропагандистски балха стаж 5 шу я.

3. Шин шера дешаргдолаш КПСС истори Iомадара школа. Пропагандист я совхоза юрист нов. Кудрявцева Мария Борисовна.

4. КПСС истори Iомадара школа вIашагIъеллай совхоза цхьоагIча отделене шин шера деша дешаргдолаш. Пропагандист ва совхоза керттера агроном нов. Агапов. ПхелагIа шу да цо пропагандистала болх бу.

5. Совхоза шоллагIчеи кхоалагIчеи отделенешка болх беш хургья юкхьаннара политически школаш. Царна кулгалдеш хургьа йоккха пропагандистски балх опыт йола отделеней управляющей нв. Бакашев Халит Салманевичи Иноземцев Николай Александровичи.

Цул совгIа, совхоза центральни усадьбе болх беш я В. И. Ленина биографе Iомаеш йола комсомольски политически дешара кружок.

Коммунистий дешар соадда теттара дика вIаштIехьаьккхадаш. он. М. И. Четвериковс Т. Я. Бележков пропагандисташ хиннача метте. Совхоза чотах еннача туристически путевкаех наха дукха хабовцаш ленински моттигашка гIолла дийна шIавенав уж шоккхе а.

В. И. Ленина трудех лаьца соалха коммунисташтеи комсомольцаштеи дика вIаштIехьовлаьхилар совхозе ленински дешараш. Масала, цига теоретически докладаш йир «Фу ерзде?», «гIа тьалхашкахьа, шин гIа тIехьашкахьа», «Коммунизмерча левина берийI лазар» кхача В. И. Ленина балхаш лела. Докладаш е бoалебаьр педагогически институте преподавателаш.

135 коммунист ва партийни организацеца. Пенсионерашкарт а дукхаеч техникумашкеи юкхахьа баргIарашкара дIанйккхать беррига коммунисташ марксистско-ленински образовани юкъа йиаьб. Еррига шоллашт хулха совгIа хьашмовгIа йоалаш цхьатарра я.

Цул совгIа, еррига отделенеш партийни дешарыр сеть юкъеяш ба комсомольцаши парте боацарий активаш цхьалола дергдеш. Уж парте дIочубаха кийчбара болх бу оаза хадланза.

В. ГРУШЕЦКИЙ,
Грозненский шурий совхоза парткомо секретарь.

МАССАНЕГА ДЕШИЙТАРГДА

Тха партийни организацена хьалхашка латтача лоархIамерча декхарех цаI да коллектива коммунистически кхетам балар, хIара сaг идейно дегIайоалар, коммунизм цьалъеча хьинаре дакъа лоацаргдолаш ва хьалккевар. Иа бокхача лоархIаме гIулакх кхоачашде вIаштIехьдаргда марксистско-ленински теори кIоаргга карерахеча, вахарца айхха из юкаш хилча. Цулухьа боккха теркам тIаухийт вахa коммунистий, парте цу гIарашка боацарий дешар вIаштIехьаккхара.

Политически дешара системерчи керлача шера кийча яра дика уйлаш йир фабрика партийни организаце. ХьалхагIе а хьежар шин политически боарам лакхбе безам бар из лав. Фабрикерча хIара сага хилар йа безам. Цулухьа укх керлача дешара шера цаI юкъера цa воалаш массане а дешаргда политически дешара системерча тайп-тайпарча кружокашка. Къахьегта бокхьа безам ба наькха В. И. Ленина биографи кIоаргагIа Iомае. Из хилaза хан. В. И. Ленина 100 шу дуза из гарга ма гIерт хIара къахьегамхочун безам ба сийлахь-воккхача вожда дашара къахьегама цикли кIоаргагIа бовза. Из теркал е деш оаха вIашагIъеллай В. И. Ленина биографи Iомадара кружок. Керлача дешара шера цига дешаш хургва 45 саг. Кружока кулгалде оттавьй воккха опыт йола пропагандист Сапкиен Юрий Макарович.

Укх шера юкхьенна болх беш хургьа марксизма-ленинизма ларда школа. Цунна кулгалдеш хургва фабрика коллектива дика вовзаш йола Патуров. Тхьа шу гаргга да а Иисак Григорьевич пропагандист вола. Цу юкъагIа йоккха опыт Iеаьй цо. ЛадугIавий безам тIагIоргбалаш, коллектива хьалхашка латтача декхараша айхха юкаш я цо хIара занятеш.

В. БЫЛИНКИНА,
Грозненски медлоаша фабрика партбюро секретарь.

ЯХЬА ИНИЦИАТОРАШ

[illegible] беттал [illegible] В. И. Ленина ваьча [illegible] деза 100 шу дизар [illegible] политически [illegible]

[illegible] бола бар [illegible] беррига къахьегамхой а. Колхозашка, совхозашка, промышленни предприятешка [illegible] юбилейни деша баха боагIача тайпара пакъабахара чакхъяха оттаяь мероприятеши.

Масала, Сунжерча меккаьтта хона лаьрхIад цхе шера планах совгIа 30 эзар тонн меккъаьтта лаккха. Цхе шера планах совгIа [illegible] 46 эзар тонн меккхаьтти 3 миллион кубометр газ. Бригадача промысловен участкашкен социалистически [illegible] коммунисташ ба. ТIехьа къахьег Сидоранский Валентин Константинович кулгалдеча электромонтажни цеха коллектива. Цо вIаштIехьаьккхад электромонтажни [illegible] найсвина йийлий, хIаьта из бахьан золан 108 процент кхачадаьа укх шера хьалхарча ах бетта электроэнерги кхоара тIанийна хиина социалистически декхараш. 540 эзар киловатт - сахьат электроэнерги кхоачий. Цхе къахьегама оасарле 0,4 процент лакхъяй, балхаш дарса дIабеда мах 5 процентa лохбаьб.

Социалистически декхараш кхоачашдеш боккха организаторски болх бу колхоза совхозах коммунисташа. Лаьттама хьалаш чолхане долашехьа а, районе дика чубийна хьалха ца бола ялат. Ялаш амбарашка чуессай 14508 тонн, планагIа лаьрхIа хиинача 14300 тонни метте. Дика кхедаьд баьцадараш, сен, хьамаIаш. Юстбоаллачо балхий еррига участкашка хьалха лаьтт коммунисташ.

Коммуниста Социалистически Къахьегама Турпало Емельянов Василий Ильича кулгалдеча «Победа» колхозе ха бола хьаткаш тIахьашкахья 3421 гектар долча лаьттан хIара гектара тIера 21 центнер хьаккхай. Цу колхозо хIанзале 121 процент кхоачашьяй шачахьатихента кхет декхаре цхе шера хьачанкъ, хьакта, хьачи цхе шера планах 14500 тонн йолча меттe колхозе кхайр 17314 тонн. Болх дика вIаштIехьбаьккхи лелабр коммунист Жидков Алексей Данилович бригадир волча 2-ча тракторно-полеводчески бригада коллективо. Цу бригада 1517 гектар долча лаьттан хIара гектара тIа 21,3 центнер ка йолча ялатий, генарий 19 центнер, силосни масса 300 центнер [illegible] 2090 тонн силос еллай бригада.

Цу бригадехь коммунист [illegible] ев Геннадий Петрович колхоза дикагIа йола механизатор. Цо бетта шоашa [illegible] [illegible] информацеш ю механизаторашта. Цул совгIа бригадерча агитколлективана кулгалдеш а ва из. Агитаторашa шоай ханнаьа механизаторашта [illegible] 3а, колхоза балха итогаш, социалистически яхь хьоехаман дIаяду, доахеш къахьегама листокаш. «Молния» листокаш. ХIаьта магIача шера хьувкъана лаьрхIа [illegible] а дика [illegible] кийчаль [illegible] гулехьа дуо лаьтташ йола [illegible] хьара па елаш я бригада.

Лаьттам кхедарах хьоехама чIоагIIа лаккхаьд 20-ча партсъезда цIерагIча колхоза коммунистана Бачилаев Борис Николаевичеи Дыатан Василий Петровичеи кулгалдеча № 2 йолча бригада. Цу бригада 1137 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 23,9 центнер ка йола ялатах чуйийнай. 622 гектар йола участок хиь декхаш я.

Укхаза боккхе организаторски болх бу бригадира помощника коммуниста Дыатан Василий Петровича. Дукхача шерашка болх баьб цо тракториста, шин заноца хIара гектара тIа 60—63 центнер хьаккхий кхедай. ХIана, дика организатор хиларах тара, парткоми колхоза правлени бригадира помощникалла хьовшаьа из. Шийи организаторски говзал хьаьхиевзай цо цу балха тIа я. Болх дика бараха лакха хьожаш кхебарахи бригадина колхоза парткоми правлени карара кофи тела Ше байрахи а 100 сом ахча преми а елай.

Ххаш лелаьча социалистически яхь дика вIаштIехьаьккхина хоиш ба шитта Шеча йовера цIерагIча колхоза [illegible] Чалых Василий Егорович. 19 партсъезда цIерагIча колхозера Полешко Алексей Николаевич, Кирова цIерагIча колхозера Борзлен Виктор Николаевич, дукха кхыбараш.

Шеча йовера цIерагIча колхоза дикагIа хоаа из Iу ца Григорьян Хачатур Белобенович. Цо дарей кхедараш аха дахкхадаш хIара шера тIехьна чапрвю Iуз сел. Укх шера хIара 100 жийна тIехьа 130 Iаьхар кхебе, хIара уставаш тIера 4,3 килограмм тха лаккха ьвиан декхар тIайн цо. Шийи декхар цо тIехьхоачашдаьа. 1-гIа сентябрь хьагIакхаьчача хана цо хIара 100 жийна тIехьа [illegible] Iоахар 135 [illegible] тIехьа тIера лаьккха тха 4,710 килограмм я. ХIара физически дозалагIа лаьрхача, хIаьта зачет ен дар лаьрхача 6 килограмм йийлар, хIана ваьча цо лелаьча жена тIера лаьккха тха дааьерча сортах лоархIаш дIачуйийлад. Х. Б. Григорьян коммунистически къахьегама ударник ва, цунгара хьежам ийбу цхьаьехарна беррига хьайбаш лелаьдераша.

Райони дикагIа бола доярка ба коммунисташ Рыбалко Мария [illegible] РСФСР [illegible] тьарча Совета депутат, Салопова Полина Ивановна — Нохч-ГIалгIай АССР Лаккехарча Совета депутат Черкасова Надежда Григорьевна [illegible] цу колхоза механически доахан лотта доярка, кхыбараш.

Доаккий тоаман дьхад «Путь к коммунизму» цIерагIча колхозерча коммуниста Эремин Атабек Моисеевич кулгалдеча № 2 йолча [illegible] фермa коллектива. [illegible] Атабек Моисеевич [illegible] хана, колхозе [illegible] ферма [illegible] болх цо дика вIаштIехьаьккхара хIара дикагIа [illegible] ШIаьтта шина боаха КПСС райкомеи райисполкома [illegible] тела Ше байрахи дуккха, Iан хьалашка болх бe дика [illegible] ферма коллектив. ХIанзале а [illegible] еррига корпусаш, [illegible] а [illegible] фермана юххе дIоттиний 60 тонн ела, 200 тонн [illegible] 4070 тонн силос еллай.

Коммунисташа боккха болх бу В. И. Ленина сийлахь-йоккха тIехьале Iомаяран цунна пропаганда яран. Царех 80 сагa партийни дешара системе пропагандисташ ба, 140 саг В. И. Ленина биографи Iомаеча ленински халкъа школий кулгалхой ба. 153 лектора ленински юбилейна хетаь лекцеш еш, беседаш ю.

Организовании бола болх бахь идеологически балха шкьекар чуьхь райони вIашагIъелла болх беш а я шагIара 438 лекторий, цар дукхагIа бола кулгалхой коммунисташ ба.

Беррига идеологически болх, гойтара агитаци пагентаха задаче кхоачашъярa Ленина юбилейна бахa боагIача тайпара пакъабахаран тIоерзаьй партийни организацешвехи коммунисташех. Цулухьа промышленни предприятешки, колхозий, совхозий коллективаша шоай декхараш толаме кхоачаш я ду.

М. ЧЕСНОКОВА,
КПСС Сунженски райкома секретарь.

«Еррегсожани тухa хьаст» — шитта оал цхьана Астраханск областерча Баскунчак ялача Iам тIарча тухa промыслех. Меттха чухь цхьаккха областе але тамаш я цIа хеза баскунчански тух цо кхоачаш.

СУРТА ТIА: тухa комбайнаца машинашьа тIарча платформашта тIадотташ латта тух.

М. Ралькина сурт.
ТАСС фотохроника.

ПРОЛЕТАРСКИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМА

Коммунистически болам исторически лакхлуш бола низ ба. Ше беча новкъа цунна духьал кIезига нийслац халонаш, бакъда из дегIадахара къоастам беш йола тенденци я вай хенара эггара керттера проблемаш къоастаеча цун лоархIаме влияни лакхъялар. Коммунистически болам из вай хенара эггара а дукхагIа нах юкъе бола эггара организованни влиятельни бола общественно-политически низ ба.

Коммунистий, хIара парте, беррагача дунен коммунистически болама машара гIулакх бахьан, халкъий кхел бахьан, адамий къоане бахьан дола исторически бехктокхам хаддаза лакхлу. Дерригача дунен тIа социализми капитализми вIашдухьал эттача заманах дунен коммунистически болам чIоагIIбара, общество дегIайухачара цун лоархIам лакхбалара. Цун цхьоагIони дешаш дунен политика керттера дешаш а хиина дIаайттаа.

1

1960 шера коммунистически болхлойи партей Совещани хилча тIоне дена уж къоастаяр цу болама шийна хиина ца Iеш еррига адамие общественно дегIаахара а боккхаьа лоархIаме дола дукха йоккхий проблемаш Iайнай коммунистически боламе.

Револююце, социализма, машара, хьамаш-юкъаладахара болача низаша гIа-тIа лакхлуш йола воздействи ярах дунен арерча внзаш вIаши нийсдича а доккхий хувмамаш хинай. ЛоархIаме хувмамаш хинад империалистически лагере а: капиталистически общества социальни кризис лакхъялар, цун вIашдухьаленаш ирьялар, из бахьан долаш монополистически буржуазе реакционность кхы а чIоагIагIа хьалхьар, милитаризм айлар, империалистически меккий доал дена гIозараша, эггара хьалха США лараш а долаш, агрессени гIулакхаш лелалар.— Вьетнаме США агресси йолаьлар. Гаргара Малхболе гIом хьар, Латински Америкеи Африкеи цхьадолча мехкашка реакционни переворотaш хилар, Индонезе хьаьрьйенна веьйза антикоммунистически террор, ч. кх.

КIоаргача кризисо чулаьцa меллуш йола общественни система цхьа йоллашехьа, империализмо дукхагIа кхерам тIатухе халкъий хортамукъаленеи паргIатонех, социализма мехкаш вIашагIлахара а, паргIато бахьан адамаша мехкашка лелаша. Цхьан оагIоралара, революционни низаш лакхдалаpoн, вокх оагIорахьара империалистически гIозарехьа чIоагIагIа хьалхьорн хьахилийтай дунен тIа керда сагьнал цхьа анализ яр коммунистически боламе мийcи политически чаккхьахиттара хилаши даргапана хьат да. ХIаьта из анализе коммунистически партеша цхьана мара е йийча. Дукхьал из дар дунен чIаьнзарча политика керттера дешаш дувахара а де декарий юкъара дика оттаяра а коммунистий дунен халкъашта юкъера форум тулъелга чIоагIагIа дIалийхар.

Цунна цхьана хоаш хила деза, коммунистически болам шийна чуьл, къьогга укх тIеххьарча шерашка, цIенхаштара далоаша, ира проблемаш, кхы метта вIашдухьаленаш а отта хилар. 1960 шера Совещана хиннача тIехьагIа коммунистически болам дегIабоагIача хоалханаш вIашдухьаленаш болхаш ха эттар.

Дунен коммунистически болам холонаш къахилийта керттера фактор я монополистически буржуазе историческа процесса еш йола духьале лакхъялар, цо революционни, демократически, коммунистически болам беча подрывной балха формаш эргаяьа хилар, революционни низаш лоладара способаш методаши говзагIа хилар. Цунна лота хьалаш дага долаш, Ленина шийи хана аьлар: «Вай дукхагIа котаялоаш не йоах дикагIа Iомаду капиталистически эксплуататораш вIашагIккхета а кхы а чIоагIагIа тIатаIа а» (Соч., баьа гудлам, т. 40, оагI. 224).

ДIахо гаргаладаза заргаш хIара шу массаза доал революционни болама юкъе бахача наькха тайп-тайпарча слоях бола керд-керда милтионаш къовсамеи ухаш хилар. Пролетарех болача дукхалча къахьегамхоша революционни къовсача юкъе дакха лаьар дика фактор ала а, цул бакъе оагIонаш а е Пролетарех бьвна болача дукхача наха болама юкъе нахь политически колебанеш, шекоаш, идейни мелал, организационно хорта а дисциплина йоацаш а хилар. ХIаьта из йота тайпа эз Iатхь бохлойи коммунистически болама ерригача процесса. Ленина яьнад: «Керда керда «рекруташ» юкъеозар, керда къахьегамхой юкъебоалабар массаза теорей практикан хьалъехарча шекоашца, хьаьнача гIалаташца, къаьнарча уйлашта а хьесанна приемашта а, д. кх. ханна юха тIадахарие дувзаленна хул. Керда «рекруташ» Iомабараь хIара мехка болхлой болама юкъе дукха е кIезига низа, теркма, хан зонаеш хIана йоаю (т. 20 оагI. 65).

ЧIоагIIа лоархIам болаш хIаьтa да коммунистически болама шийна чуьь а пролетарски мировоззрени йоаца нах кIезиге ца хилар. Царех классови къовсама вIашкара шмола чаккх ца хьаккхераш, хила ца бoагIара идейно - политически чIогII ца беннараш, марксистско-ленински хьехамца дика кийча бенна теоре хьадьехьа шекбуба, политика чIоагIагIа хилаш. Царсаза а хетайд цар низ тайнабола боалхьа буржуазни пропаганда текза вIашагIIеча, марксизм дозе. Цулухьа классови къовсамах халлоаш гIаьгнача ахаийолча моттигашка бохаш, вакIахьа анархически революционизмачага боалаш хул уж. Партешка юкъерча шитта болхна нахах хьахул марксизм теткахо тайп-тайпара йола тоабаш: аьттехьара оппортунистически, ревизионистски, аьрдехьара экстремистски тоабаш.

Коммунистически болам марксистски йоаца уйлаш хьахилийтара йолла идеологически, политически кIийле, уж яхаш бола накха ба укх тIеххьерча шерашка цхьанна долла бахьанашта дикка белгалйоалаш хьалхьайна национализм а. Национализм лакхъялар цхьадолча дакъе коммунистически болама доаккха голамий баьне баргIу я. Коммунистически партеш шоай лоIаме ялар, царех кхьанан юкъара политически низ хьахилар, кхьанан болама кIоаргача лардаш барда цу гIараьаре боалаш ыIоагIбалар — цу дерригаче а цхьадолча хьалашка хьалхьара интернационально гIулакхашта духьал доахарда.

Бакъда барт эгIара объективни предпосылкаш шитта аржаргьяна, хIаьта халонаш аттагIе эшалургья, проблемаш дикагIа къоастадургьер пролетарски интернационализма принципаш лелайоре. ХIаьта коммунистически боламерча [illegible] тенденцеш дегIахоар сидар великодержавно-шовинистически гегемонистски уйлаш тIара хьалхьуш, укх тIеххьарча шерашка барг бохабара подрывной болх кхы а чIоагIагIа бе болабеннача маоисташа лелаеча гIулакхаша. Цо юхаера а сиха а йор, кIоарг а йор. коммунистически боламера еррига чолхаке, вIашдухьалара процессаш.

Маоисташа барт бохабеш деза гIулакхех лакха кораяь хIана ха лар империализмана, духьхача низа духьал демократена, къамашмукъаладахара болама, социализма духьал латтабеча къовсаме агрессе политика дIаяьара, революционни низашта тIагIортара бьешица бола кхоачаш хилар царех.

Цуштаьча хьаьне коммунистически болхлойи партей керда Совещани тулъяр. хIанзара проблемаш коммунисташа гIулакхаца шерра юхар вахаре хилийта ларгдоана хIача а хиина дIаэттар. Кхьача коммунистически партешца цхьана КПСС а Совещани яра дов оттадеча инициатива йолаш гIулакх дир, из кийчъеча хьакаре дакъа а лаьцар.

2

Совещани еза хана кIезига хьолаш нийсъяланзар. цхьоавиккьда дукхагIа йола коммунистически партеш дукхахаза а вIаша лаьтарo, Совещани е раьза хилара, исторически бехктокхами цхьоагIо хилара эргйоаьаш хилари кхетадаро йиш хилийтар халонаш эшае а из Совещани тулье а.

Совещане толам балара къаьстта боккха лоархIам болаш хилар цу лаьрхIа чIоагIа кийчьяр, цун декхараши цун балха методаши нийса къоастаяр. Дийцар хар еригача партешта юкъерча вахаре лоархIамерча декхараштa теркам тIабаккхийтара къовсамаш лахарца, долаш дола барт ца тар ираярна керттера чулIара ца вайхийтара. ШIаьхха консультацеш выуза тIехьагIа сонадир Совещанна хьажа еза хIанзарча этапе империализмана духьал лоаттабеча къовсама а коммунистически болхлойи партей, дерригача антиимпериалистически низий цхьоагIони декхарешка, аьна.

Совещане толам балара гIо дир из кийчьяра методаша шоаш яьа кийча яра балха юкъе дукхагIа йолча компартеша шерра дакъа лаьар. беррига кийчеи бахха йиза демократизм хилар, хIана аьлча моллагIча коммунистически парте йиза йаш яр цунна предложенеш юкъейоалае, царна тIехьа отта, уж хьаллаца, политически решенеш оттаяча антиимпериалистически къовсама декхараши формаш къоастаеча коллективни хилар; моллагIа а дешаш оттадечи хьукмаш духьал оаргIа коммунистически партеш йиза нийса бокъо йолаш хилар: юкъейоалаеш йола еррига предложенеш новкъосташка гIулакхаца ювцар.

Кийчо яра болх бела хана йоггIеш-йоагIаш гаргайоагIар уйлаш, коммунистически партей балха эггара лоархIамерча дешай хьакъехьара юкъара позицеш хьахулар. ШIаьххача хана цхьана болх беча новкъосташка йола дискуссеш хулачен хана кийчьир коммунистически болхлойи партей Совещани хьожаргйолаш юкъейоалаьь хиина документий проекташ.

ЛоархIаме да кийчо еча хана комиссей балха юкъе дакъа лоацаш 66 коммунистически парти хиннайе Совещане дакъа лоацаш 75 парти хилар. Совещане беррига балха, цунна юкъе дакъа лоацаш хиннараша даьа къамельаш, дунен арене цун хиннача Iалеьмате йоккхача резонансо йиш хулийт из укх тIеххьарча шерашка дунен коммунистически болама истере чухь хиина эггара а йоккхий цхьоагIонга хилар. Цо дуI йоаIaр [illegible] хьаргвоаца гIулакх дир вай хенарча общественно-политически боламашта юкъера коммунистий кеттера лоархIам чIоагIбара.

Совещанеча карагIдьина эггара а лоархIам болашагIа бола хIама да дунен коммунистически болама цхьана йола политически лини хьакр. общественни дегIаахара хIанзарча эталерча къовсама эггара хьалхара аргIанара декхараш хьахилар, антиимпериалистически къовсаме дерригa прогрессивни социальни низаш вIаштIехьдахара метод къоастаяр, барт-цхьоагIа болаш цар гIулакхаш дар.

ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕХ НИЙСА ПАЙДА ИЙБЕ

Хlанз электрификаци яй республикерча еррига колхозаштеи совхозаштеи. Хlьта иштта 96,7 процент болча бахача цlаха сенай сердало. Электричество чуйилланза да гаьнарча, лоамал районашкарча индивидуальни сектора цlеноех 3,3 процент. Цхьабакъда, укх шертарча хана цига а электричество чуйолларгья.

Юрта боахама иштта сиха электрификаци еш хилар бахьан долаш вай республике дlайоаь электрически энерги укх тlехьарча шера 1967 шерарчул 20,4 процент дукхагlа хиннай.

Электроэнерги — из эггара аттагlа йола энерги тайпа да, из атта хьаяйоаккхалу. ... вешта аьлча электроэнергех пайда эц болаш доалаленна нийсо йа, цо болх бе йолайолийт эггара дlамагlа йолча электродвигателашкара хенз, масало, электробриташкарен квартирерча вентиляторашкарен деш производствашкарча Iалаьмате бокка низ болаш йолча электродвигателашка кхаччалца ярш. Цхьабакъда, вайна иштта аьттонаши наргlатенаши луш йола электрически энерги, нагахьа санна из нийса лелае ца хоаш хилча, сага чlоагlа кхераме я. Энерги телаш йолча организацешка электрически энергех пайда эцача хана хатар ца хилийтар духьа кхерамалеи техника бокъонаш тlайола/Памятка тел, гражданашца шоашца беседаш ю, кхы йола методаш чакхйоах. Цхьабакъда, ... нах на теркал ца деш из бахьан долаш ... лушаш моттигаш нийса.

Нах бахача моллагlча пункте электричество чуйоллача хана энерги телача организацеша цунна кхоачам балла а кхыметтел тlехьагlа кхы дукхагlа яле еаргхуле а аьле электрооборудовани оттаю (трансформатораш, автоматаш, проводаш, кхыраш). Хlьта в оборудовани йоаг, напряжени кхоачамболаш яц (квартирера сердал бьаьде я) е вlалла йоалаш хул. тlаккха гражданаш леткъа болалу. пlераш ювл. кхыметтел электротоко нах лолабеш моттигаш а хул. Иштта нийсалу из къаьст-къаьстача, оамалахьа а тешаме я боацача гражданаша электроэнергех пайда эцара бокъонаш телхаяр бахьан долаш.

Цар счетчикага гlолла йоаца электропроводах дlахоят шоай ... ... кит ... бола электроплиткаш, шу тайпара пачча хьаяхеяна де ду, хlана аьлча электроэнерги лечкъаю цар, из бахьан долаш болча кхьаьла йола оборудовани (трансформатораш, проводаш, автоматаш, кхыраш йоаг). Цар де ду шоай лоалахошта, кхыметтел еррига улица а юрта а, хlана аьлча цар тийша болх бахьан долаш квартирера сердал бьаьде хул, е оборудовани еха а еха вlалла йоалаш я юс.

Цул совгlа, цу наха шоашта а ду де, цкъа-дале, низ сов чlоагlа тlатоххарх проводаш йоахалу, цlалаци йоаг, тlаккха цlи йоалий а на хоаш проводах куле дlахкейтача сагa токо лоаве а тарлу. ... сага ... тlаккха ... квартире электроплитка йоагаш ... йоаг, тlаккха сага корта лолабоал, мерий чухье йокъалу. дегlа lатткъаш дола кхы тайпа хlамаш хул. Хlьта иштта сердал эсала хиларах бlарга са тоаз. Кхоалагlа-хале — энерги телаш йолча организацие болхлоента учет йоацаш электроэнергех пайда эцаш бола абонент гучаваьлча, цунна дукха ахча тlалоажалу такха, электроэнерги цизагеи цунах пайда эцаш аьккхача хьанагеи хьешк. Массехк масал доаладергда вай цу хьакъехьа. Укх шера август бетта Орджоникидзевски станице кхерамзлен техника бокъонаш электроэнергех пайда эцара бокъонаш чlоагlа телха а еш, Щеча Октябра улицагlарча №13 йолча цlенош шийтара 0,4 кит йолча ... тlара электропровод ... гражданин И. Г. Алексеенко токо ойнай. Укх шера марс бетта Тlой-Юртарча А. М. Дагиева, бокъонаш чlоагlа телха а еш, шийгара, электросчетчик а йоаца, электропроводка чу а слав. Цхьаьхача хана бокка низ бола электроплитка йоаганьй. Цlаьхача хана из йоагарал проводаш тlара изоляци яьга а яьга, цlи яьннай. Из дlамо моттиг а хинна лораш чубаха ша дала Курчалой а.

Укх шера сентябрь бетта г. Грозне Левандовске улицагlа бlоагlа lобошар бахьан долаш провод хаьдай. Цхьабакъда, из шоашта бlаргагушехьа, бокъагlчар хатар хургдоацаш цига ха а эттадаь Горалектросета болхлой хьа ца бехарах токо йийнай кхо шу даьнна йиlиг З. А. Хайтаева.

Укх йоаццаш электроэнергех пайда эцаш бахьан долаш укх шера август бетта хьалхьа сувз такха аттача тlалоажадаь Ачхой-Мартане Х. Нурадилова улицагlа № 73 вахача гражданина Муслимов Барона — 258 сом 44 кепиг, Шаlамий - Юрта вахача Тараев Шудита — 253 сом 42 кепиг, г. Аргуне Красноармейски улицагlа № 3 вахача Л. Свибицкаяна — 144 сом.

Хlанз аравьнна «Электроэнергех пайда эцара бокъонаш» цу гlулакха лирагlа я уж телхаерашца.

Электросбыта бокъо еннай учет а йоацаш электроэнергех пайда эцарах нескон хана йlоахал, вешта аьлча тоx аьлчкъаргl дlахетта хlара денна болаш Зашу а доагlаш тlаккха ахча тlалоажаде. Цудухьа тlалоажадеш дола ахча тоъал дукха хила тарлу, вешта аьлча 1000 сомаз кхаччалца а кхы дукхагlа а.

Электросчетчик йоацаш электрически энергех пайда эцаш болаш абоненташка халкъа судашка гlолла низагlа хьатоххийтаргlа царна тlалоажадаь ахча.

Теркал ца деш дита йиш яц г. Назранерча бакъ тlа бокка низ болаш йола электроплиткаш наргlатта йохкаш лаьтташ хилар. Уж мича, хьан хьаьа а из гучехьара спекуляци йоагlаш йолча органаша сиха хlана ма а хаттаи за даргдац.

Юхера а, нийса веелаш дагадохийта деагlа, электропроводка нийса а, учет а, энергосбытагара мукъа а хилча мара электроэнергех пайда эцa йиш ца хилар. Уж хlамаш кхоачашдеш хилча мара вlаштlехьдаргдац хатараш хулийташ йола моттигаш юхатоха, бlарччача кварталашкара, цкъаьл посёлкашкара а свет дlа на хоадайта, квартирашкара свет баьде ца хилийта, учет йоацаш электроэнергех пайда эцарах халкъа судашка деш туошйташ дола хьовзаме гlулакхаш соцаде.

Уж дерригаш лакхе аьйна гlулакхаш кхоачашдеш хилча мара тешаме дика электрически сердал хургьяц вай квартирашка. Цунах гlойле ерга пачхахьалкхена санна, иштта вайх хlаранеца а.

И. КОНСТАНТИНОВ,
«Грозэнерго» РЭУ энергосбыте абонентски службе начальник.

ЦӀЕЙНА КИЙЧЛУШ БА...

В. И. Ленин вах 100 шу дизара сийна кхьаьжача социалистически ялха юкъе а яхъ культура болхлой коллективаша общественни активок къовсам доагlабу культпросветучреждений болх тоабара.

Еррагача профсоюзни культучреждененка В. И. Ленина вахарахи во бахча балхахи лаьца «Сийтах ала баргба», «Ленин — Советски Союза Коммунистически партий хьаькр», яхача а кхыча а темаех лекцеш еш, беседаш дехадаш ю. Ленински чтенеш хул.

Иштта йоккха терко ю культура Цlеношка, клубашка, цlеча уголокашка, библиотекашка театрализовании представленеш, тематически сайренаш, къамаьл дарна оттa журналаш, читательски конференцеш, диспуташ ю.

Художественни самодеятельноста VIII-ча республикански смотра лакъа а лоархlаш, Владимир Ильич Ленин вах 100 шу дизара сийна яьча самодеятельни искусства смотра юкъе дакъа лоацаш хьаьар 85 организацегара 15 эзар гарга болхло, гlулакхера саг, дешарко, студент.

Дукхагlа йолча коллективай репертуар Владимир Ильич Ленина, Коммунистически партена, советски халкъа, советски наьха турпал къахьегама, халкъий доттагlлена, ленински комсомола, советски халкъа революционни, тlема, къахьегама традицешта хетаь яр.

Профсоюзни библиотекий болх тlаберзабаь ба книжка повкъосталла В. И. Ленина вахара яьтык бlаха боазийтара, дерригача дуней къахьегамхой бачхчен хьехархоп хиларах тарра, Коммунистически партии вlашагlьеллар, социалистически революци гена, Советски пачхахьалкхе хьаьар хиларах тарра ла дlавоаьийтара.

Из де дерхlаш библиотекашка выставкаш, экскурсеш ю, шерра дlайоазийт В. И. Ленина произведенеш, хlьта иштта Ленинах лаь соратиикехи дола литература. Книжкаш дешарахьа дьа ма ала дийцайт а Ленинах йола литература, выставкашта хьалхашка книжкий обзораш ю. Ханиахьа читательски конференцеш, тематически обзораш сайренаш ю. Библиотекаша шоай книжкаш дешархошка Ленина хьа маьлгаш ладуэйт.

Хьажа юкъе дакъа лаца В. И. Ленина цlерагlча культура Цlено (директор Клочков В. Д.) болхо опыт мoгае а шерра дlайоаржае в мазаргйолаш я. 1967 шера ноябрь бетта, лена 1969 шера август тlаккхачалца болча хана тайп - тайпарча темаех лаьца 317 лекци йийшай Дворецe. Ленински кlирандийнахьарея чтенеш ю, «ШагIара лекторий» вlаштlехьъяьккхай.

Керда деза деноша обрядаш дlайоаржаяра хьокхаме болх бу культура Цlено. 5 шу да укхаза бетта шоазе торжественно саг йоалаяра-маьре яхара регистраци ю. Цу хана чухь 2 эзар совгlа волча сага торжественно регистраци яьй.

Хан - ханнахьа ду иштта, кхийна хилара Денош а (торжественно паспорташ дlадалар). Советски Эсаре гlулакх де водар торжественно накъавакхар, комсомольски билеташ торжественно дlадалар, болхлой класса юкъе вахар. Шерра болгалдоакх «Новатора ди», «Рационализатора ди», «Коммунистически къахьегама бригадий членийн ударниний ди», «Технолога ди», кхыдараш.

«Красный молот» яхача завода культура ЦагIара художественни совет шин шера оттаьача политико-массовой а культурно-просветительни а балха планаш болх беш я. Цун коллектив профсоюзни культучреждений хьажара юкъе дакъа лоацаш я. Культура Цlено дикка повкъостал ду цехашкарча художественни самодеятельноста кружокашта.

Цу культучреждене халдиза болх беш я кинолекторий. тематически сайренаш, берий утренникаш, сакъердама вlашагlкхетара сайренаш, атеистически темаех йола сайренаш ю. Къаьстта терко ю ленински тема.

Ленински темах иштта бокка болх бу просвещене болхлой ЦагIа а (директор Н. А., Шамкова). Укхаза яьй «Ленин хlанзара дунен коммунистически болам», «Ленин советски пачхахьалкхе хьакъ вах «Ленинан бераш ...» кхыйолаш докладаш. Библиотекашкахьа «Ленин халха дукха везаш хиларах советски болхлоша дуиццар» яха сайре. Хlьта цу Цlен библиотека кийчъяьй «Ленинах йола керда книжкаш», «Сийле йийна турпална», «Ленин йийна вай яха» а кхыйолаш книжкий выставкаш. Просвещене болхлой ШагIа халдийза болх беш я самодеятельни кружокаш.

Бакъда профсоюзни культучрежденешка кхоачамбоацараш а да. Массане эцaц шоай йолча торонех бизза пайда, ледара бу массово - политически культурно просветительни болх. Формально профсоюзни культучреждений хьажара юкъе а яха, цхьайолча клубашеи библиотекашеи кхоачашдац культура кхуврчаш хила дезаш шоаш хилара лекхар. Эггара хьалха царех я юрта боахамел заготовкай а кхачан промышленноста болхлой а профсоюзий обкома клубаш.

Кхачан промышленноста болхлой профсоюза обкома 7 клуб я Наурски районе. Кирпичкех даьча, кердача дика цlеношка я уж. Бакъда, Калинина цlерагlча Калиновски станицерча комсий совхоза йолчунгара дlаннекхата бlехь, вешаш тlа тайп тайпара бераша йоалош ла, доал ца деш е уж. Хlьта клубашка баьде, бlехи, цхьаьхо, йоацаш я. Клубий болхлошта юкъе цаl мара вац специальни юкъера образовани йолашхоъ хьаьра шоай юкъера юкъаразовани йолаш. Совхозий профсоюзни комитеташ повкъостал дац клубашта, «Шелковский» совхозагара дlайоккхала. Геттара ю болх бу «Победа», «Терский», «Калиновский» яхача совхозий клубаш. Балха планаш яц, гойтара агиташ яц, массово - политически мероприятеш яц, художественни самодеятельность яц болх беш.

Юрта интеллигенци шоай балха юкъеозара цхьаккха хlама дац цу культучреждений болхлоша.

Дукхача совхозашка клубий дика помещенеш хьал а яь, уж культура министерства кара хургйолаш дlаеннай. Цудухьа совхозий профсоюзни комитеташа шоаш бехктоккхаме дерхlац клубий балха терко е. царна гlо де. юстара латт болхлошта юкъе беча массово-политически, культурно - просветительни балха. Хlьта уж лекхарий да ба клубий болхлонна яйха бувзам лоаттабе, профсоюзий комитетий культкомиссеш цу гlулакха оарцагlа а йоахаш.

Профсоюзни комитетий, культкомиссий культучрежденей болхлойн лекхар да берригача советски нахаца цхьана ма боагlара Владимир Ильич Ленин вах 100 шу дизара накъабаха.

С. ПЯТАШ,
облсовпрофа художественни Цlен директор.

Альманах селхан, тахан, кхоана

Итт шу совгlа да я «Лоаман Iуйре» яха альманах араяхаш. Тlехь-тlехьагlа дикагlа хулаш, тоалуш, идейни а художественни а боарам лакхлуш хьалхадо из цу шерашка. Тираж а чlоагlа лакхъеннай — 2350-нега кхаьчай из тахан. Цо хьахьокх дешархошта из мел дукха деза.

Альманаха оагlонаш тlа арайийнинай вай Нохч-Гlалгlайче а цун доазонел арахьа а цlи хеза болча яздархой произведенеш. Уж я Муталиев Хьаж-Бийкара «Кунтий тхьа» яха поэма, гlалгlай юрташка хиннача коллективизацех лаьца яьнь боккхача лоархlаме йола «Хьаллара денош» яха повесть, Мальсагов Дошлакъий литературоведчески йоазонаш, Мальсагов Орцхой граждански тlем буниаш йола очеркаш, Советски мехка а доазол арахьа а дlайоаь йола Зязиков Бахьауддина «Турпалхочун вахарнаа ийс ди» яха повесть, Яндиев Жамалдий, Осмиев Хьамзата, Хамхоев Ахьмада керда поэтически произведенеш, Ведзижев Ахьмада дувцараш, Боков Ахьмада дувцараш. «Райхьанте» яха гlалгlай эггара хьалхара повесть, иштта кх. дl.

Тlехьарча шерашка дуккхача къонача поэтий прозаикий цlераш дlайоазийтай альманахо. Каст-каста цун оагlонаш тlа кепаттаьа арайийл Плиев Махьмад-Сайда, Гагиев Гирихана, Хашигульгов Iаьлий, Ужахова Хадижата, Мякиев Асхьаба, Плиев Амира, Аушев Махьмад-Гире, Угурчиев Азамат - Гире, дукха кхыба ьий произведенеш.

Чlоагlа тlехьаьнсаш я критика. Хlьта а, ала деза, из а тlеэнг дукха дегl дахьаш йоагlа тlехьарча шерашка. Профессиональни критик ва М. Горьки цlерагlа йола Литературни институт яьккха Костоев Iалихан. Берзача шера цун статьяш кепаеттадаьрхlа к альманаха редколлеги.

Яштта цlенхаштта критике болх бу Нохч-Гlалгlай пединститута хьехархо, филологически Iилмай кандидата Дахкиль-гэн Ибрахlима, Нохч-Гlалгlай истори, меттех, литературай, экономикан Iилма-тохкама института хьаккагlа волча Iаждан болхлочо Мальсагов Абос.

Укх деношка берриге вай мехк а дунен тlа прогрессивни мел бола нах а кийчо еш ба Владимир Ильича Ленин вах бlаь шу дузача денна ма боагlара накъабаха. Вай яздархоша а кхьаьй цу денна хетаь произведенеш. Царех цхьацаяраш дег тlара тlанйцай дешараша. Хlьта а, ала деза, царех кхоачам бац. Вай замана хоешка дика, мега произведенеш яздархоша иштта ялар доглоахаш ба къахьегамхой. Из лоархlаме декхар да.

Альманаха редколлеге дерхl эггара хьалха вай тахалара ди, советски наьха турпала гlуламаш, сийлахь-воккха В. И. Ленин, вай парти юхаш йола произведенеш кепаетта «Лоаман Iуйре тlа. Из дlадех халкъо а парто а. Из дийцар КПСС Нохч-Гlалгlай обкома IX-ча пленуме а.

Цхьаьтара редколлеге дерхl альманаха тlа араювлача произведеней боарам идейно айбаь ца Iеш, художественно а лакхбе.

1970-гlча шера арайоала альманаха цхьоалгlа номер еррига а Владимир Ильич Ленинах лаьца хургья. Шийа керда поэма дургья аьнинах тхона поэта Озиев Салмана. Иштта альманаха керда произведенеш кийчъеш ба Яндиев Жамалда, Осмиев Хьамзат, Хамхоев Ахьмад, Ведзижев Ахьмад, Плиев Махьмад-Сайд, кхыбараш.

Иштта, альманаха оагlонаш тlа оаха кепаеттаргья арсий а вежарий республикерча яздархой а произведенеш. Укх шера арадоалача альманаха йоалагlча номера тlа хургья Гlабартой Балкхарой яздархой произведенеш.

Редколлеге дех писателашка альманахе хьинаре дакъа лацар, дlаьта хьаьнсарча дешархошка — шоашта хетар яздар.

С. ЧАХКИЕВ,
... редактор.

АЛА ДОАГIАШ ДОЛА БАРКАЛ

Шалковской района Гребенской станицерча библиотеке ийс эзар книжка да. Районе эггара хьалхагlа хьайийллача библиотекаш цаl я из.

Дукха нах ба библиотекера лера книжкаш кхухеш. Царна бlа дукхача шерашка книжкаш дешаш хьабоагlа нах санна, кхоъ-лиъ шу хьадха мара дешеш ладеш да lомадаьнна бераш а.

Хlаранеца lимерза, хьанага книжка дешархочун безам малагlча книжкаца хургба хоаш ба библиотека заведующе Е. Давыденков, цун къона новкъост Р. Ткачевай.

Фу дар укхаза хьалха — хазавий къьвача станице? Еррагача станице ... шоллоарг ... ст мара корапоаlарг ... дешеи хоаш, хlьта хlанз Гребенской станице цхьаккха цlа кордергдац яле, деша хоаш сag воацаш.

Гребенской станице бахе нах хьалха деш хьайбаш лелабеш хьабоагlа. Цудухьа хьалха дукхагlа бола юртахой дукхагlа йолча хана хьайбашца станицера таьнарча моттигашка баха безаш хуьар. Бакъда, хlанз шоай лоlамагlа повкъостал деш дlа-юха лела 10 библиотека йоллаше я, цхьайолча хана книжкаш, газеташ, журналаш хьайбош лелдешарша ... лачие ... хоа шин деш ха а йоагlа. Дале а, дукхагlа бола дешараша хаиньаьа дlахьоачь ... кхы литература.

Передвижкахьа деш, ... юкъе книжкаш, кхыйола печатни изданеш йоржре, Е. Давыденкова новкъостал деча дlа-юха лелача 10 библиотека заведующех къьаттайка ... йолаш Хасбулатова ... Мехтиевуртлаа Вахен болга.

Тайп-тайпарча производствашка бувар керттера болх. Иштта, Аминета — ферме, Вахас — жа лелаеча.

Каст-каста боагlа уж станице. Хlьта станице бахача библиотеке чу ца оьттаи дlа я болхац.

Библиотека чуйоаз цlа къаьнанзlаннарг а даьлач, книжкаш кукхо дилларах тоттe а помещени, Дале а воза лостам болаш я библиотеке.

Цхьанаш тlа В. И. Ленина, Сийлахь-боккхача Даймехка тlема, кхыча темашта хетадаь стендаш, плакаташ да. Кlирагlа кхоанахь керда тема книжкий выставкаш вlаштlехьйоах, каст-каста дешара конференцеш ю.

Хlана оаха мел деш дар В. И. Ленин вах бlаь шу дузача денна хетадаь да, — йоах Е. Давыденков.

Гребенской станице 10 сот ца бlаргаш дайна. Хlара кlирандийнахь библиотеке гулду уж. Царна дувц доазол дехьара, вай мехкара керда хlамаш. Сакъердаме художественни литература деш.

Иштта хьинар ца кхолеш, боккхача безамца болх бу библиотекараша. Цудухьа дукха беза уж станице бахача наха.

М. ХАМАТХАНОВ.

ЛЕНИНГРАД. «Вибратор» яхача заводе 10 шу хьалхагlа кхьатиннай массаларчарна башха тара йоаца лаборатори. Цунна куагалдеш ва болхло слесарь Николай Николаевич Васильев. Лабораторише а цун творчески кхоллам аштта лаьрхlа вlашагlьоалл я.

Васильева лаборатори хlаначул тlехьагlа деиз кхы щ эксперимент лоархlам. Цунна юкъебоагlа кхоллаиаш, тохкамаш деш, экспериментащ еш бола болхлой. Цу юкъа чlоагlа сакъердаме массехк хlама хьакхелад укхаза. Царех я тара кийчъяргара хьоалоледенно лаьар ца деш нерганте буру хьовадечa эlамигача пневматически турбинкага кхаччалца долча промышленноста дуккхача доаттайка юкъеева пневмоинструментащ. Хьаьнь слесарни балхаш аттача доахаш йола дукха механизмаш. Массанахьа а къоабалъяь тlанйцай 2 резинан къахьегам мукъабоаккхаш бола чертежаш теда машина. Лейсеш нийсду усройства, черахьаштеп чкъарий доахараштеп лаьрхlа грелкаш, массаж ю шай тайпара прибор, химикашта лаьрхlа вибратор, дукха кхыйола хlамаш. Хlанз кlелига пайда бац заводо болхлой-изобретателий коллективо хьаьь керда хlамаш юкъе кхахьарах.

СУРТА ТlА: Васильева лабораторе болхлой (аьрдехьара аьттехьа) механик Н. А. Сергеев, токарь С. М. Золотов, Н. Н. Васильев, механик В. П. Ваид пневмоинструмента конструкци ювцаш боахк.

... сурт. ТАСС фотохроника.

БАЙРАКХА КIАЛ

Совещане решенеш тlа аьнад дунен тlа хlанз долча социально-политически хьало йиш хулийт империализма духьалара къовсам кердача лагlа тlа боаккхаш лакхбе, империализмана чlоагlагlа тlаьlорта, цул хьадла тlех хилл цун агрессеи тlемеи политика эшае.

Совещане белгалдаьхар антиимпериалистически къовсаме хьалда а практически а дола декхараш, демократически прогрессивни низашта цар антиимпериалистически гlулакхашка хила еза къаьгта йола перспектива елар. Антиимпериалистически къовсама программа лоархlамегlа йола положенеш я: турпала Вьетнама халкъ масс а оагlорахьара хьаллацар; антиимпериалистически низий гlулакхий цхьоагlон зечир хиларах тарра дунен термоядерни тlема духьалара къовсам; классови къовсам лакхбара эша дика хьалаш lалашдара, дегlадоагlача мехкий экономически социальни проблемаш толамца къоастадара машаре лахарга империалистийн ... неоколониализмана духьалара къовсам; вдерин герз дlадаржаргдоацаш соцалар; колониализма тlехкхьара кхуврчаш дlадахара тlехьа хиинаре къовсам лоаттабар; фашизмах болча кхерама духьалара къовсам лакхбар; сте роама хилара идеологеин расизма практикашен духьалара къовсам; общественни вахара дерригача оагlонашта демократизаци яр.

Цу программа тlа да лаьттарча дерригача къамий керттера хьашташ, планета берригa къахьегамхой вахаре тlаккхуча ... прогрессивни, демократически организацей, адамий хьаштош бахьан къовсам лоаттабеча берригача наьха политически дагалатташи декхараши.

Совещанеа юкъе дакъа лоацараш кхайкар болхлой, ахархой, гlулакхерча наьха, кагирхой, студентий, интеллигенце, кхалнаьха еррагача организацешка, тайп-тайпара политически, философски, религиозни уйлаш йолча тайп-тайпарча нахагеи группашеи, капиталистически мехкашкарча тайп-тайпарра уйлаш йолча политически деятелашка, еррагача демократически партешка, къамийи дунен халкъашта юкъерчеи прогрессивни организацешка кхоккам лелбара тlехьа, маьар лорабара тlехьа лоаттабеча къовсаме цхьана гlулакхаш лелабара, коммунистически партешо деш дарашца цар деш дораш вlашагlтохара гlехьехаш.

Из шерра йола общедемократически, конструктивни программа оттаяро цlаьхха я хьахьокх коммунистически болам дерригача ... бола политически низ а хилар. Цхьаь цхьаьнца а кхыча дунен халкъашта юкъерча организацеша могаргдац иштта йола программа оттае, цул совгlа из кхоачашьяра тlехьа лоаттабеча къовсама керте оттa хlьта а. Цунца цхьана Совещане къаьстта белгалдаьккхар, коммунистически болхлойн партешта империализмана духьалара, маьшара тlехьара къовсам социалистически дагалаттарашта тlехьарча капиталистий дlаяккхара тlехьарча, социализм котьяккхара тlехьарча къовсамца къовстабе йиш йоаца къовсам хилар.

3.

Дунен коммунистически болам кlоагlбара, пролетарски интернационализма принципаш дегlайоалара, коммунистий мугlарашкара барт из товш йола моттигаш дlаяхара, вай ханарча дуккхача эггара а актуальни йолча проблемех лаьца йола юкъара уйлаш вlашагlтохара хьакъехьа бокка гlа дlахьалхашка баьккхар Совещане. Совещане белгалдаьккхар коммунистически болхлойн партеш кхотаяр деррига антиимпериалистически низаш кхотадара эггара бокхагlа лоархlам бола фактор хилар.

Дунен коммунистически цхьоагlон проблема дунен арене хулла социально-экономически, политически, идеологически процессашка шерра лоархlам болаш лаьрхlар мышара, демократена, социализмана тlехьарча, цивилизаци кхотаяра гlехьарча, адамий сийрда кхоане бахьан лоаттабеча къовсаме коммунистий лакхлуш бола исторически бехктокхам вайса а лоархlаш, хьэта а беш.

Хоаш маьара, Совещане сувтьалар дунен общественни негlаваьрен коммунистически болама дуккхача лоархlамерча дешай хьекъехьара тайп-тайпара уйлаш. Цхьабакъда цхьанна йолча партей политически уйла яра уж батхалоацаш яц хоалам бешу керттера, керттера да уж вlашагlтохар.

Империализма доггаьхьадар партешта юкъе латта гlулакхаш кхаладерга, классови къовсана а партешта маьрча гlулакхий а хьакъехьара кхы а вlоагlагlа барт эгlаора, уж вlашагlкъастарга. Бакъда хlанз а кхоачашхилазар империализма дьрхlараш.

Совещанена юкъе дакъа лоацаш хиннараша дlахайкадир коммунистически партеш марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма принципаш тlа кхотаяра тlехьара къовсам лакхбе безаш хилар.

Совещанена юкъе дакъа лоацаш хиннача дукха а дукхагlчар хотьлам беш критика йир коммунистически болама мугlараш дохадеш империализма беча балха. КПК хьалхе лелараша лаьна великодержавно-шовинистически, антисоветски низаш эрлаше хилара.

Пролетарски барт-цхьоагlон лоттаме найдане гlулакх деш йола цlенхаштара фактор я Совещанена юкъе дакъа лоацараша шоаш лаьча дуккхача къамаьлашка коммунистически болама цхьоагlонна национализм кхераме хилар дувцаш кlоагlга а массе оагlорахьара а аь критика. Бокъалдар аьлча Совещане харцахьа лаьрхlар национализм, из марксизмаца-ленинизмаца, пролетарски интернационализмаца тарлургйоаца, тайп-тайпарча лортагlбуларий, шечбулларий дlа-юха лелхарий идеологеи политикеи хиларах тарра. Совещани болх беш йолча хана харийр аьттехьарен аьрдехьарен оппортунизм, тайп-тайпара тесилазар доза революционни догматизм.

Совещане материалаш Iомаеш дизза бахьан а долаш аха йиш я хlанзара оппортунизм шай аьттехьарча а аьрдехьарча а постамашта моральни, идейни, политически чlоагlагlа йишай, эьна. Творчески марксизм-ленинизм, коммунистически партей революционни политика чlоагlагlа котъяьнай, коммунистически болама лакхбалар веза мул лаьций.

Коммунистий интернациональни барт-цхьоагlо чlоагlьара тlехьа лоаттабеча къовсаме Совещане болхха лоархlаш хилар ... дlабаккхаш, вийса курдарр хlанз а къоастанза дукха проблемаш бисса хилар дицдалийтача, долаш да барт ца ихеташ хилар, къовсалле латта дукхи дешаш.

Совещане къаьстта теркам тlадахийтар коммунистически болам хlанзарча этапе пролетарски интернационализма дола дешашта. Совещане документаш тlа цунна юкъе дакъа лоацаш хиннараша лаьча къамаьлашка а халдиза белгалдаьхар пролетарски интернационализм революцеи машарди хоадам беш дола герз хилар. Социалистически мехкаши берригa коммунистически болами кхотабара ларда хилар. Совещане материалаш тlа дlахо дегlайоалаьй социалистически мехкийи коммунистически партейн интернациональни къамани политикера диалектика, хьахьекхад революционни болами тайп-тайпарча отрядашка вlаши новкъостал даиза дергдолаш хилар, вlаша хьаллацанза ваг ца хилар. Реально йолаш йола социализм лорайр дерригача мехкий коммунистий интернациональни декхар хилара принципиальни лоархlамера положени оттаяй.

Дlахо Совещане Iалаьмате боккха лоархlам хилар да цо хlанзарча дунен политикан экономикан эггара лоархlамера яленеш, революционни коммунистически болама опыт вlашагlтохар, марксистско-ленински теори дегlайоалаеча юкъе цlенхаштта дакъа лацар.

Совещане шерра йийцар хlанзарча общественни дегlаахара Iалаьмате боккха лоархlам бола тайп-проблемаш: «хlанзарча капиталистически общества, хlьта иштта социалистически строя социальни процессашке Iилма-техникаш революцехь лоархlам, капиталистически дунен тlара общественни гlулакхаш дегlаахара, классове къовсама социализма еш йола революцен низаш бахьан революционни кхаьнаш хьакъ цул совгlа бовлар ... хиларах тарра къемаш мукъадахара болама хlанзарча этапа башхалонаш, революци къамаш-мукъадахара боламен керттера масей хьесе а оагlорахьара характеристика; дегlаенача социалистически общества проблемаш; капитализма на духьаларча революционни болама чlоагlало хиларах тарра социализма дунен система лоархlам; кхыраш а.

Совещане итогаш хьахьекхар дунен революционни болама юкъара закономерностий башхалонаш кlоаргга теоретически вlашагlтохара хьакъехьа дlахо а могга Iилма болх дегlабоалабара бaрг боацаш хилар, социализми коммунизми хьалъяра, дунен болхлой йи коммунистически болама эггара лоархlамера теоретически проблемаш кийчъе езаш хилар. Совещанена юкъе дакъа лоацаш хиннача дуккханеша юкъейоалайир вай земан актуальни теоретически проблемаш коллективно, дуккхача партей низашца, оттаеш вlашагlтехьлаккханза даргдоацаш хиларах, дискуссеш е езаш, эггара лоархlаме дола теоретически дешаш шерра дувца дезаш, марксизм-ленинизм теоретически дегlадахийта коллективно lалашде дезаш хиларах йола предложенеш.

Советски Союза Коммунистически парте хьинаре гlулакх дир Совещане кийчъярен оа бета балхеи еррагача этапашка. Шийн интернациональни декхар кхоачаш а деш, цо машита новкъостал дир Совещане толам балара, цун идейно-теоретически бlарам лакхбара, дийца хиина дерригa а политически теоретически дешаш оттадена юкъе дакъа лаьцар. Совещане толам балара, цун бала керттера дешаш хьалхар а къоастадара, пролетарски интернационализма принципаш чlоагlьяра Iалаьмате боккха лоархlам болаш хилар совещане КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева дахь къамаьла.

КПСС Центральни Комитета июньски Пленума боккха мах бив Совещане балхе итогий, дlахо а антиимпериалистически къовсам шербара, дунен демократически низий гlулакхий шерра цхьоагlа хилийтара цо Iалаьмате йоккха влияни ергхилар, дунен коммунистически кхотабара чlоагlдара новкъа цунах лоархlаме этап хургхилар белгал а доаккхаш. Пленумо оттадир дунен халкъашта юкъерча Совещане итогеш дувзаленна дола Советски Союза партейн организацей идеологически балха декхараш.

* * *

Совещани хиина дукха ха яьнняц, бахьда кlаниезхьа ала йиш болаш да укх тlехьарча хана хиина эггара а йоккхагlйола событи реальни низашта чlоагlа теха хlама яр аьнна.

Совещане итогаш коммунистически болхлойн партеша юварт хьаьсех цо дунен коммунистически болама керда политически атмосфера хьаяь хилар, цо коммунистически болама сий а влияни а, дунен халкъашта вlаши лелаеча гlулакхашта юкъера цун позицеи, наха юкъера цун влияни чlоагlьяьхилар, раскольникаш дlакъоастабаь хилар, дерригача мехкий коммунистий цхьоагlо чlоагlъеча дlахьалхашка баьккха бокка гlа да хилар.

А. СОБОЛЕВ,
философски Iилмай доктор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАР ЧIАГIБАРА ПРОГРАММА

Нью-Йорке гулъеннача ООН-а Генеральни Ассамблея XV-чу сессе ухх деношка лаьттача общеполитически дискуссе цIаьхха а хьаьхьох. Советски Союзан кхыча социалистически мехкашен сессе еш хьадда предложенеш мел лоархIамен актуальнин я. Шоаш къамелаш деча хана дукхача пачхьалкхеший викалаша белгалдоах, ООН-а керттера декхар—машар хьаллоацыйта кхоачашдара цуъ низаш кхы тIа оарцагIдовхийта аlаьз эттача хьало дIадехаш хилар. Из уйла ек дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбелга, тIом ца хилийтаре дунен халкъашта юкъера кхерамале чIоагIъяри духье низаш цхьана тоxьлга вIаштIехьнихханза дарг да хилар белгалдоахаш болча тайп-тайпарча континенташкарча машар безача пачхьалкхений викалий къамьлашка. «Дунен халкъашта хьалхашка ООН-а лоархIаметIара декхар сенах латт аьлча, аз латт, — аьлар Замбе викала Э. Маудения, лаьттан тIа машар лоаттабырен чIоагIбарах ма могга ювхьостах дерах».

Духхьал из бахьан долаш дунен халкъашта юкъерча общественностьо чIоагтIа раьза а хиина тIаьхьар Советски Союзо хIинчуденна хьаддача мероприятей бIарча программа чулоацаш дола «дунен халкъашта юкъера кхерамала чIоагIъярах» дола йоа хIаьйзарчесессе ден повесткина юкъе дахьара хьакъеннарь решени Генеральни Ассамблея заселане тIаьнар. Цу цхьан хана ден повесткина юкъедиххьал химически бактериологически гера дехкара хьакъехьэ конвенци ярах дола дош а, Из инициатива сипаярш, хоаш ма дарра, Советски Союз а юкъе йолаш бола ийс социалистически мохк ба.

Социалистически пачхьалкхешка ийна предложенеш чIоагIа хьаллоацаш а теркама юкъмоттиге латташ я яр. КIирьий уж йоашхаш я дунен пресса. «Советски предложенеш шаьра йовзаш я,— баккъеш язду «Дейли уорлде» (США). — Шиь Устана бошаме хилара ООН-а новкъостан дара из «IашагIйоллара функцеш кхочашъярх духьа Громыкос тIалхьея, цкъа-дале, хIана ььнача йоттигера тIема цIи йовзра, шоллагIа-деле, цу тайпарча цIерех адамий дарара эффективни гIуллакхаш чакхдахаро, гIа-тIа кIирлуш дола дошнаш кхоккамаш духдувла хьастаяш шоай хаинахьа дIаелара.

Бакъдар аьлча, массане а ше цу тайпара предложенеш йагаш. Советски предложеней лоархIаш йохбе, бобе гIерт реакционни буржуазни пресса. Цхьайолча органаша юкъеница ден кертагIдоаччоагIа машар оттабарга бодача новкъа тIа тайп-тайпара «дIайолхалургIоена халонаш» нийсолургхилар. Цо кхы тIа а дог тешаду машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме толамаш дайарца машар безача ерригача пачхьалкхеннийн халкъийн низаш ма могга дукхагIа вIашагIтохьаза дарг ца хилярах. Цу къовсаме хьалхалатт социалистически содружества халкъаш.

ФРГ-ера ХОРЖАМАШ

28 сентябре хоржамаш доладеннад ФРГ-е бундестаге (парламенте). Царел хьалхагIа хиннача политически къовсама белгалагIа йола оагIув реакционни, милитаристски низий хIама чIоагIдалар, бундестаге баха гIертача неонацисташтен правительственни гIоалагий цхьаболча викалийтен юкъе реваншизмиен «антикоммунизманена» тIех малагIа вовл хьажийолленна шиь тайпара хьы хинна Iацар. ТIа-тIа шаьрагIа тайп-тайпарча формехьа гучадувлар дукхагIа бола баха нах раьза боацачи сацкхухаши хилар. Укх тIехьарча шерашка эттара йоккхагIйола забастовкаш металлургически, машиностроительни, горнорудни, кхыча предприятешка йолаьнача хана вийсьелар хоржамашта хьалхара кампани. Цу хьан хана выступленеш йир дукхача студенташа.

Хоржамашта хьалхара къовсам болабеннача хана демагогически дош дадара ца дем хIама дацар правительствени коалице кхьашера гаргта цхьана къахьегаш хиннача керттерча соперникий — ХДС—ХСС—СДПГ лидерий оагIонтахьара. Цар а вокхар а дув буар тIа-тIа дукхагIа хулаш латта халонаш дIайолхаргьярш аллха тхон тхон мац яхаш. Цхьабакъда, уж шаккхе а тайна къаьларча накъах хувсалу, антикоммунизм хьаллацарцен НАТО агрессиви блока уйла дукхагIа тIаерзаоцел.

Геттара дика хетадеш да, НДП реакционни парте бундестага мехкъяха гIерташ къахьегарах общественность кхераенна хилар. Понкхий финансоь средстваш йо лаши ФРГ доал деча тIоавраштаньяллоацаия боля неонацистащ, кIиранна цхьазза арадувлача французски «Франс-пуьвелл» яххьох, Iаьдал бе долла къовсам лоаттабара гитлеровски опыт юкъ къйдакхь лерхIаш ба.

ХIанзарча хоржамашка дакъа лоац демократически низий блоко а, — Германска коммунистически парти юкъе йолаеа Демократически прогресса вице» (АДП). Цу блоко къахьегамхой бокъонаш лоа хьайтаи кхайкаду, ФРГ чулъйорен вражьерен политика овлангера деля дувцара тIехье къовсам лоаттабу. ГДР-и хIанзара европейски доазонаши бакъдаль тIаэзара тIехьа, ФРГ керттера демократически бокъонаш Iалашъяра тIехьа латт АДП, цо дIадох неонацистски гIулакхаш дехьяга.

«НИЗА ВАКУУМ» МИШТА ХЬАЛЪЮЗ

Укх тIеххьарча деношка кIирдач гIулакхаш чакхлоахаш хиннад Англе тIема-политически гIозарани. ШIалла дукха хь йоацаш шоай «английски» коллегаша кIайлагIа бегаш яра Лондоне вена хинна американски эскара штаба начальник Уестморленд. Из кIа ма ваьхинге а цига вера Японе «самообороне» аьлтанцарча ниой штаба начальник Ямада, хIаьта цунна тIаххьа английски столице кхаьчар Малайзе тIема-форда нийй штаба начальник Тханабаласингам. Уж еррига совещанеш хIана Азе кер. ас. ПАТО — «тихоокеанско-азиатски договора организаци» оаьлаш йола тIема блок оIашагIйоллар гIертача Англей США-и инициативагIа хилар.

Малхбузехьарча кепайовсоко дехоамашка ладийгIача, ПАТО-и юкъеоза гIерт Къулбехьен Керея, Филиппинаш, Таиланд, Япони, Австрали, Нови Зеланде, ахьадола кхы мехкаш. НАТО хьисепе вIашагIйолла еаш я керда блок.

Малхбузехьарча империалистически державашта сенна ийшалольтеш оецуэ а кхыче мехий бIуз, базаех, регионални тIема группировках тIаьнк! аьлла хьалйиза йолча дунен районе кхы цхьаькха а тIема организаци вIашагIйолуйга?

ГIулакх миштал аьлча, СЕАТО бокъонца хIалак хиначен къе сайолаш латтачен хьалаша дикхъ бухьаьхкхай Азера Вашингтона еррига стратега. Цу цхьан хана лаьгIлуш йоагIа азиатски мехкашера английски влияни. Хоаш ма дарра, халача финансови хьалашка дувзаденна Англе лаьрхIад Суэцагара малхбоаленгахьарча бахашкера а цу дакъе Къулбамалхбоален Азера а шиь бIу 1971 шу чакхдоалаш арбаккха. Лондено яьза ца йоалаш кьа цу решене сихха порадкагIа «низа вакуум» хьалйизара — дунен цу районе малхбузехьарча империалистий позицеш чIоагIъяра чакхдоахаргдоаь гIулакхаш кийче дезача кхоачекхар ВIашагIкхийтта Штаташ. Цу тайпарча гIулакхех цаI хила йовзаш да ПАТО вIашагIйоллар а. Цун новкъосталагIа азиатски мехкий шоай кулгашца Азе шоай агрессивни политика лелае лагахьа а Англи ВIашагIкхийтта Штаташ.

ФРАНЦИ: ХЬАН ДIАТIАЭЦА ЕЗА ХАЛОНАШ

Франце президента Жорж Помпиду резиденце — Елисейски дийнеце 23-ча сентябре хиннача цуи пресс-конференци еррига а хIанз йцар аьна экономически проблемашта хетаьь яр. Президента белгалдаьккхар Франце экономика чIоагIъякха, хIанзарча рынкашка цун товарий конкурентоспособность лакхъйинза ярг ца хилар.

Из дайза дарг ца хилар харжаеш цхьакха ег вац Франце. Дерриге дош хIанзара геттара хана хьал малагIча гIулакхашта толдергда ца хирах латт.

«ЧIоагIа кхон баре» парламенто къоабад а деш чакхдаха аьнна массеха тайпара гIулакхаш белгалдаьдар французски правительства. Уж гIулакхаш ше къамаьл деча хана хьаллаьцар республика президента а. Цо сакхийтар, укх гарттарча шерашка а балха кIира лоацдарга а (хIанз из боллаш 45,7 сахьате гIуланкхерча нахь 43,5 сахьате да), а пенсеш тела доалаш лохъярга а (хIанз Франце мехIача нахага 65 шу дальнатул тIехьагIен кхачнахага 60 шу дальначул тIехьагIен ийне йиш я пенсеш) догдаха йиш ца хилара. Французски подкошка кхайкар Помпиду «Франце духьа шоашта халонаш тIаэцара», дIаухийтар кIентдара уж тIахьехаш.

ХIаьта Франце демократически кепайоазоно чIоагIа критика яр президенто хьаллаьцача правительствени низаьэ. ХIаьта цу гIулакха цо уегтаду бахьанаш а, сло дош, «ЧIоагIа дог тешадеш да. Баккха-деша публициста Андре Вюрмера «Юманите» оагIонаш тIа геттара кийса белгалдаьккхар, беррегача французски подкошка ца а «кхайкаш, де Вандела, Дассо, Юлеена, Францерча кхыча боккхийча промышленникий подкошка президент кхайка везаш хилар. Эггара хьаьха цар шоай беранте ялхиг ергйола хIема де дIаз цу гIеххьарчар тIа-тIа дукхагIа кердаверда пайдаш дахарна болй боаш баярш тIа ббаккхаргболаш спекуляцеш совцаергйолаш, шоай капиталаш доазол дехьа ца улийташ совцаергйолаш.

Масала, 1968 шера май-июне яхьбастовкаш хиннача тIехьагIа Францера дукха капиталаш «кадаро» Iалашмате доккхий, хоттьи ерргазацаш пейдаш тIа ма дерий, хIаьта мехка миноцикена 20 миллиарда франк зе ма дабдарий. ХIаьта укх шера август бетта франкага девальвани ярла дувзаденна кхыча спекулянте 25 миллиард пайда бар французски капиталистанашь.

ХIаьта мугIарерча французски нахо аьлча, цар гIулакхаш укх гIеххьарча хана, шин оагIорахьара, тIа-тIо халагIа хуьйш дбагIа. Мехка хьабе болх бошна нах тIатIа дукхагIа бебаш латт: 1968 шера деньз сиозеш ахаден дукхагIа хиннад уж. ХIамай махьаш лакхдалар бахьан долаш Францерча бахара мах 1968 шера шоль бетта дейз 6 процент лакхбеннаб. Цу тайпара, совдо аьлки забастовкаш ер бахьан долаш къахьегамхоша лакхдайта хиина алапи ма дарра аьлча юха а шиь ден тIа тIадигад. Юха ца озвлуш лакхлу налогаш. 1970 шера правительствени бюджета тIа оттадаьа уж дIахо а 19 миллиард франкана лакхъелга.

«Къахьегамхоша а ца лаш, капиталисташа дIатIаэца еза шоашта «Франце духьа халонаш», — хьакхайкаду мехка прогрессивни партеша, профсоюзни организацеша, демократически кепайоазоно.

Н. ЛАПИЦКИЙ,
Л. НОСЫРЕВ,
В. ГОНЧАРОВ.
(ТАСС).

«СОЦИАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ» ЯХА ЖУРНАЛ ЯЗДЕ

ХIара шера дикъаду къахьегамхой социальни Iалашбара дакъера предприятей, профсоюзни комитетий, колхозхой социальни Iалашбара советий лоархIам.

1-ча янве денз, СССР Министрий Совета Социамта хьежжа, документаш вIаштIехьдоах предприятеша пенсе тIа болхача берригача болхлоштен гIуллакхерча нахах.

Къахьегамхой пенсеша Iалашбара дакъера правительства Сопам кхоачашбеча предприятей, профсоюзни комитетий, колхозни советий кулгалхошта дика новкъостал дерда «Социальное обеспечение» яхача журнало.

Пенсе тIа болхача болхлоштен гIуллакхерча нахах документаш вIаштIехьдоахача предприятей болхлоштен пенсе тIа болхача колхозий членашта документаш вIаштIехьдоахача колхозни советий болхлоштен новкъостал дергдолаш йола материалаш хаддинза кепатт «Социальное обеспечение» яхача журнало.

Журнало кепатте пенсешни законодательствах йола консультацеш, социальни Iалашонах дьыца деча хаттарашта жоп тех, шиь оагIонаш, тIа душ инвалидаш бахха оттабарах, лорий-къахьегама экспертизах, протезировах, социальни Iалашон дакъе вай мехка карагIдьынача хIамах.

ХIара бетта арадувл «Социальное обеспечение». Шера из яздантора мах 2 сом и 40 кепиг.

КЕРДА КНИЖКАШ

Укх деношка Нохч-ГIалгIай книжни издательства кепа а теха эрсий меттала арахеца нохчий эггара къьнагIчарех волча писатела Ошаев Халида произведеней «ВIаьсти» яха сборник.

Ингга эрсий меттала арахеццая Нохч - ГIалгIай пединститута воккхагIолча преподавателя Юрий Борисович Веролька язъяь «Вай крайн литературен» яха книжка. Духхача шерашка литературни произведенеш хьаькара бахьанаш тохкаш Iилмадоча бах болх ба из. Цо язду вай Кавказе хиначе сийлахь воккхача эрсий поэта М. Ю. Лермонтова, Л. Н. Толстойс, А. М. Горьке, А. С. Серафимовича шоай произведенеш тIа вай край, цун халкъаш мишта дувц.

Вай край йовза безай барашта доккха совгIат хургда цу книжках.

Ч. ЮСУПОВ.

Германски Демократически Республика юртбоахама кооперативай кхашна укх шера аралиннай оалаш чуэна керда техника—«Е-512» яха илат чуэца комбайн. Балха сацарже лакха йолаш, хIанзарча формехьа, дехкаш атта я машина.

СУРТА ТIА: Карл-Маркс-Штадта округе Отто Гротевола цIергIача юртбоахама кооперативе ялаташ чуэнаш йовхк «Е-512» яха керда комбайнаш.

В. Кошевов сурт. ТАСС фотохроника.

ГОР. ГРОЗНЕ УЛИЦАШКЕИ ОБЩЕСТВЕННИ МОТТИГАШКЕИ БЕРАШИ КХЕЛЕТАРАШИ ЛЕЛАРА БОКЪОНЕХ

КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ ГРОЗНЕНСКИ ГОРСОВЕТА ИСПОЛКОМ РЕШЕНИ

1969 шера 4 сентябрь · № 11 · гор. Грозный.

Города Грозне улицашкеи общественни моттигашкеи берашкеи кхелетарашкеи общественни порядок лораяйтар духьа къахьегамхой депутатий городской Совето сецаш бу:

1. «г. Грозне улицашкеи общественни моттигашкеи бераши кхелетараши лелара бокъонаш» чIоагIйойла, приложенега хьежжа.

2. Бераштен кхелетараштен бекьонаш дIайовзийтар, хIаьта иигта парна кхетама болх бар тIадуллалда дешта-йоазоншта е цар метта бараштa, халкъа образовани профтехобразовани органашта.

3. Кхачабераш гIуллакхий инспекцешка йолча Положене (1967 шера 3 ноябре РСФСР Лакхачарча Совета Президиумо чIоагIъяьй) 19 статьях кхачаберий дешта-йоазонашта е цар метта бараштa, нагахь санна берашна чейса дов гIуллакхаш лелада а бераш кхетадара доккхачо кхочашдоа дой, хIаьта кхачабераш бокъонаш телхабой, укх тайпара административни безе бергхьлар дIахойтал:

Общественни безе бокхер:

20 сомал дукхагIа доаца дехь из меттаоттадар;

30 сом гIол тоaар;

Кхачабераш ... дара кьлукхарашта РСФСР Уголовни кодекса 210 статьята хьежжа 5 шерага кхоачаш суд ергья.

4. Бокъонаш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабелга тIадуллалда милице органашта, милице берий цIенойнта, райисполкомашкарча кхачаберий гIуллакхий комиссешта.

Къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкома председателя заместитель
Л. МАГОМАДОВ.

Къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкома секретарь
Я. ПАНЧЕНКО.

Гор. Грозне улицашкеи общественни моттигашкеи бераши кхелетараши лелара бокъонаш

1. г. Грозне общественни моттигашка (театрашка, кинотеатрашка, паркашка, стадионашца, автобусаш тIа, трамвайш тIа) а улицашка а 16 шерага кхачаьнца дола бераша кхелетараши деккхагIийла ба «Деша багIараштa йола бокъонаш», общественни порядок, городерча транспортах пайда эцара бокъонаш, улицашка лелара бокъонаш лелае.

2. Дешара дерригача шера берашы шоаш кхайкараш а боацаш улицашка лела бокъо яц сайрийна 9 сахьат даьлча, хIаьта каникулаш йолча хана салоIача деношкен сайрийна 10 сахьат даьлча.

3. Дешара деношка хулаш йола берий театрашкара спектаклаш, берий кинотеатрашкара сеансаш, кхыйола шчоле йолца зрелищни спортивни мероприятеш хила еза сайрийна 8 сахьат далалехьа, хIаьта школьни каникулаш йолча хана 9 сахьат далалехьа.

Школашка занятеш йолча деношка кхайкараш доацаш бокъонаш берий бокъо яц сайрийна 6 сахьат даллалца мара театрашка, кино, зрелищни мероприятешка хила.

Зрелищни предприятей администраци декхарийла я бераш театрашка, кино, кхыча зрелищни предприятешка ахара укх бокъонех оттаяь порядок кхоачашъярга хьажа.

4. Магазиний, тихай, палаткай, кхыча торгови предприятей болхлошта бокъо яц берашкеи кхелетарашкеи чхьагIара-къаракъе каделеш, йий, тхьийка хIамаш йохка.

5. 16 шу даланза долча берашта бокъо яц ноплозни рынкашка хIамаш йохка, хIаьта торгови предприятештен цхьанца болх гражданаштен бокъо яц берашкарен кхелетарашкарен хIинаш ийе.

6. Бераштен кхелетараштен мукъалаш:

а) трамвай, пригородни поездий, автомашиний лагIаш тIен буферий тIен эттa баьи;

б) лувчара къоастаяь йоацаче моттигашка долача хи чуэ Iенинен лувча;

в) улицашкен пайдаштее коньсалоаш, лыжаш, соалоаш, самокаташ лелаш;

г) гаьнашта тIабувла, дIаегIа гаьнаш катье, газонаштед карнбашгех когаш тIабетта, скверашкарен паркашкарен заьаш дехка;

д) Iадачица, тополташа хIамаш кхувса, чарахье лелаш тоа кхувса;

е) театрашка, стадионашка, кинотеатрашка цIадара билеташ юкадохка.

7. ЦIеноф управленей управляющеи, ведомственни цIеной коменданташ декхарийла ба: бераштен кхелетараштен коашка а цIеной подъездашка а общественни порядок толхаь моллагIа моттиг эттача цар дахьнка-нааношта дIахайта, хIаьта хам дондагIа хIама дича — милице берий цIеноаш.

Нагахьа санна дай-наной е уж санна безиткхайн бола нах бераштен кхелетараштен деллерашка ца хьожаш моттиг хилча уж болх беш болча общественни организацешка дIахайта деза ва.

ОКТЯБРЕРА ХАОТТАМ

СССР Гидрометслужба Кертерча управлене бета хоамагIа, октябрь бетта фегара температура буйсашка 2—7 градуси денешка 12—19 градуси йIовхал йолаш хила тарлу (юкъера температура 7—10 градус, бовранал 2 градус лохагIа). Эггара лекхагIа йола температура хила мегаш я хьалхарча пхе дийнахь—буйсашка 7—12 градуси деношка 20—25 градуси. Шеллъйла тарлу кхоалагIча пхе дийнахь (буйсашка 3 градус шелалгара 2 градус йIовхалга кхоачаш, деношка 8—12 градус йIовхал йолаш). Эггара лохагIа йола температура хила мег, шиь чет кхоалагIа итт ди доладьтча юкъьен чакхловаш цу хана фегара температура лохлургья деношка 2—7 градус йIовхалга кхоачаш, хIаьта буйсашка 4 градус шелалтара 1 градус йIовхалга кхоачаш. Йоачаш 30—50 мм, хила тарлу, хIаьта Кавказа лоамашта хьалхашкахьа 100 мм, кхоачаш. Бетта керте юкъ-юкъе сиха а сихаш морхаш йолаш ха латта тарлу, кхьашийолча хана догIа а дулхаш. ТIеххьарча итт дийнахь тIаьхача лай лаьсале йоача хила а мег. КIезиг-дукха морхаш а йолаш, дукхагIча дийнахь йоачаш а йоацаш ха хила тарлу кхоалагIча пхе дийнахь. Доцк доалдаш ха латта тарлу бIарчача бетта, мух керттерча даьгIе малхбоалехьа, къелбаседа-малхбузехьара хьекха мег секунде 5—10 метр, бутт юкъе балача хана секунде 10—15 метрге кхоачаш чIоагI а дул.

• • •

ТАХАНИ КХОАНЕИ

Таха республике гIоалеи Грозне хувшалуш морхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш ха хила тарлу. Къилбаседа-малхбузехьара гIолхьача боаре мух а хьекхаш. Фегара температура республике гIолга 13—17, Грозне 14—16 градус йIовхал а йолаш. ДIахорча шера бейн шин буса кIезиг-дукха, цхьаза алсамо морхаш а йолаш, хьалхача малагIа цхьаццайолча моттигашка дохк а доалаш, лостамаш хувшаш, лаьгIе, гIаьххьа а йоафойта хлоачаш мух а хьекхаш ха хила тарлу. Фегара температура буйсашка 3—8, деношка 15—20 градус йIовхал йолаш хургья.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ, ГАЗЕТА ДЕШАРАШ!

ДIАДОЛАДЕННАД 1970 ШЕРА ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

„СЕРДАЛО"

Газета язлу бувлаш еррига отделенешка а промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхошкарча, совхошкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув лоаржадеча «Союзпечата» общественни уполномоченнешка а гIоала.

ГАЗЕТА ЯЗДАНТАРА МАХ:

1 шера — 3 сом 12 кепиг;

6 бетта — 1 сом 56 кепиг;

3 бетта — 78 кепиг;

[illegible]

ФУ ХИННАД ХАОТТАМА?

Фу хиннад хаоттама? Iа сел бирса я, бIаьсти йIаьхъенна я, ахка шийла а хIана хиннад. Цунах фу хет дунен океанаи атмосферанеи тохкаш беш болча специалисташта?

Советски кепайоазон оагIонаш тIа тайп-тайпара хетараш дувц цу хьакъехьа. Масала, СССР Гидрометеоцентра директора Узбекски ССР Iилмай Академе академика Бугаев Виктора хет, цунна бекке яр тоъал кIоарга хий массаларчул цаIи ахк — шиъ градус шийлагIа лоаттадеш йола Къилбаседен Атлантика я аьнна. ХIаьта доале, цу районера фо а чIоагIагIа шеллуьх.

Къилбаседен Атлантикера фон тоатолаш шигара доагIашехьа е вайгахьа, СССР-е доагIа, вай територе тIа гIолла дIадарж, йIаьххача хана догIаш дехийт, шелал оттаю, кхыметтел гIор а ийт. Гуйра, Iилмахочо яхачох, «дошо» хургьяц. Дувцаш дар СССР европейски дакъа да.

Цхьабакъда, профессор Бугаев Виктор дог тийша ва юха шера «хаоттам дукха а дикагIа хургхиларах. Белгтала аьлча бIаьсти доллача хIаманга ладийгIача, хьалха яле езаш я».

Кхы тайпа уйла йолаш ва СССР Iилмай Академе член-корреспондент профессор Будыко Михаил, Ленинградерча Керттерча геофизически обсерваторе директор. Цунна хетачох, атмосфера къаьга хилара климато Iоаткъам бу. Цунна юкъе бигкъа вулканически дом дукхагIа ма хул, шийлагIа хул. Феца дом дIаувлга массаш а хулаш хIама дац, хIаьта доале, маьлха радиаце бойрам а бе-бе хул-кх. Профессора Будыковне хетачох, климата Iоаткъам бу сага гIуллакхаша, бакъда, хIанз укх сахьета дукха дIабаржаш, цхьа моттиг чулоацаш мара ца беце я.

Кердадарий кепайоазон Агентства газет дешарашта арайоаккх Дзердзеевский Борис, профессора, физико - математически Iилмай доктора язъяь «Пик меридиональной активности» яха статья.

Кхыметтел Средни Ази а чулоацаш эттача шелало, тайна сначен цхьа бесса йоацаш хиначен бIаьстено, хаоттам хьаьа боацаш шийла ахка хиларо — цу доллача хIамаша во сийле яьккхай карарча шеро.

Цу дерригача хIамай бахьанаш дуцца йиш йий? Хаоттам бокъонна мишта хIана хиннаб дуцца а дIахо из мишта хургба ха а йиш йий вайга?

ВIаштIехьа доацача гIулакхий мах баргара дIадоладергда вай жоп. Белгтала массаза ца хулчарех мукъагIа довай уж? ДIаяхача хенаце кийсдича тешал ду, хиланза дола хIамаш хинна моттиг цхьаккха ца хилар. Кхы а шийлагIа Iаи ахкен хиннад вIалла дукха ха йоацаш а тIехьа. Бокъда хаоттам хьалда цхьан тайпара хилар укх шера чIоагIагIа белгаладьннад, каст-каста хувцалуш хиннаб из. Цхьан дийнахь температура 15—20 градус лакхлуш лохлуш, екъа латта йIовхал сихха шелалгеи догIагеи йоалаш моттигаш хиннай.

Дерригача дунен тIа хаоттам дIа-ъйха хувцабалара керттера фактор — фо дувзаденна лелар. Атмосферана массанахьа а кхаъетарни циркуляци хул Лаьтта герга хиларах тIагIолла лоацаенна фо порадув массанахьа а цхьатарра йIоахлуш ца хилар бахьан долаш. Цунна дувзаденна да Iо-тIалегача Маьлха зIанарий чулатар бе-бе хилар а. Лаьттан тIехенаш бе-бе хилар а: океанаш, континенташ, лоамаш. Эггара йIайхагIа я экваторен тропически поясашкен, шийлагIа — Заполярье. Вешта аьлча, Лаьттан тIара лелаш дола фо боарамеча зоне широтин гомашта гаргагIа бола лостам дукхагIа болаш хул, фо дукхагIча дакъе малхбузехьара малхбоалехьа ухаш хул.

Лаьттан тIехе бе-бе хиларо из система чIоагIа толхаю. Температураш чIоагIа хувцалу цхьан широтерча континенташтен океанаштен юкъе. Цо хувш лелача фон лостамаш, цар сухал, свойствах. Хьалаш даим хувцалу лаьттан тIехен шийна тIа а: хьа а хиле, тIаклолла а дийн латт лаь тIоа, хьа а хул, аIа а дукл шаш, йIовхал дIа-юха кхухь океанашкарча хии кIажараша, юххера а къаьстта чоалхене сурт отт фон лелашка.

Цхьабакъда, из шитта бе-бе хулга цхьа доазув доацаш дац. Циркуляцe варианташ цхьан логически система тIа яха йиш йолаш хиина хиинай. Гуьадаьннад, дукхача кхычарна юкъе массаза а циркуляце моллагIа цхьа механизм йоккхагIа хилар. Цу йоккхагIа йолчун заман а порядок йоацаш яц, массаза а деррагIа лелаш я. XX-ча бIаьшерене белгалъях къоастаьвй циркуляционни климатически замаш аьнна дIи тиала кхо ха (кийсагIа аьлча — шиъ ахи зама, хIанз кхоалагIчунна юкъе да вай). Хьалхара зама — XIX-гIа бIаьшерене чакхъьнначарх денз 1915—1916 шерашка кхаччалца яр — белгалйоал меридиональни циркуляци чIоагIагIа хиларна. ШоллагIъяр — 1931—1952 шерашка кхачалца — цхьан боараме широтни циркуляци хиларца белгалйоалар. Цунна тIеххьа ера кхоалагIа зама — юха а къаьтта хьагучадоал атмосферан процессашна меридиональни циркуляци дукхагIа хилар.

Хаоттам геттара бе-бе хул тайпарча циркуляшони замах. Широтни замалахь — боарамегIа, дIаьхха хувша ца луш хул из, хIаьта Европен СССР европейски дакъьа тIен хаоттам кIаьдагIа хул. Меридиональни замалахь из белгалбоал фон тоатолашт вест-каста хувцадаларна — къилбаседенгара къулбехьенгахьа. Цу замалахь массаза а сихен чIоагIен хувцабала тарлу хаоттам, кхыметтел ловзалкхарча районашка а, масала, СССР европейски дакъьа тIен Малхбузехьарча СибарегIен бе-бе хул из.

Меридиональни циркуляци чIоагIа йолча хана къилбаседера мух гаьнка къулбехьа хьед — Средни Азе, Турце. Игале — шийна шелал а ийце. Къулбехьарча — аIаккха ца хиина йIовхал хьугаьнарча къилбаседе. Из къаьттача чIоагIа белгалдоалиш хилар 1968 — 1969 шерашка. хIана аьлча вай — дуи свойствахш йовзаргIа хьагучадоалача меридиональни заманна юкъе доландаь.

ДIахо климатически процессех хургдола цхьаккха хIама дуцца йиш йий вайга? ШоллагIа зама чакхъьнначa ханна кхоалагIчунна тIехйIаьхача хана лаьрхIама кроциз аз еный опытни порадкагIа. Цо хьаьхоахар керда меридиональни циркуляционни заман еррига башха безаме йоалаш а общественни хьалтIоахтар: Халахете а, из бахь хиннад. Цхьабакъда, цу тайпарча прогнозий Iалашмате хаьнна гIулакха тIа аздаьча хьадлийна гIанцй тIех лоархIам ба бехIаш, декхар шоашанаь хаьннад айна бетта дагIаш.

Пик 1967 — 1968 шерашка хургьа аьна хеташ дар. Бокъонца ма ярра из хьагучаяливзар 1969 шера мара. Гучох, меридиональни зама чакхйоала ха 70-гIа шераш кхоачалучен 80 шераш доалалучен кхаччалца тIехьататта езаргья.

Уйла тIаозаш хIама да, 60-ча шерашка доазол дехьа тайп-тайпарча бахьанех — маьлха йIовхал, гаьнийн догIай шорал хушалларах, дукххача шерашка цхьатарра хьайоагIа температура лага а доацаш эргаяларах—бакъенз йола Iадальмате дукха тIехйIаьлага ханара прогнозаш гучаювлаш хилар. Уж еррига прогнозаш доккхача дакъе нийсъенна а е эIамигача дакъе нийсъенна а цхьатарра нийсъенай.

Аьнар кхоачам болаш дий замал лоацагIа йолча хана лаьрхIа хаоттама «оамалах» лаьца предложена оттаяра? Цу гIулакха белгалара новкъостал де йиш я гIоразьнача эрсий Iилмахочо Воейков Александра фегарча температура делама юкъера шин шера хапо. СССР-е а доазол дехьа а тохкамаш ду цу явлене атмосфера ерритача циркуляцерча, цун широтни меридиональни механизм хувцалара вакъашцарча бувзама.

Циркуляци цкъа цаIа тIаккха вожи чIоагI а лув, даим мишта хувшалуш латт из. Цо тешал ду, «меридиональни активность» укх шерарчух хьатIадоагIача шера мелагIа хургхилара.

Борис ДЗЕРДЗЕЕВСКИЙ,
профессор, физико - математически Iилмай доктор. (АПН).

ЛадувгIа, хьежа

30 сентябре

РАДИО

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.30 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.35 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Делиб. «Каппелия» яхача балетадара вакъа. 8.48 — «Закона доацца мурдий товбано лелаадечох духьала» яха статья ювцаш. (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Кхана тIехье» (гIалгIай меттала). 16.15 — Юртарча коммунистех дола хувшараш. «Цхьан дезала юкъе» (эрсий меттала). 16.30 Партийни просвещенера сете дешара шу доалду (гIалгIай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Халкъа илланий ханкара ашараш. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.45 — Партийни просвещение системе дешара шу доалалуча хьалхха. (нохчий меттала. 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17.30 — Передачай программа. 17.35 — Комсомольски ших тIабахийта къахьега моттиг. (нохчий меттала). 17.55 — Бераша. Фильм. 18.30 — «Ленинан Iуйре» чуэча альманаха оагIонаш тIа гIолла. (гIалгIай меттала). 18.40 — Киножурнал. 18.50 — Сайханов Адаудийа вола передача. (нохчий меттала). 19.15 — Музыкальни пауза. 19.20 — Телевизионни передача (нохчий, эрсий меттала. 19.43 — Ленина дарте мугIарерар. Хьехийтам ла-лаерий шеньвоной Ленинаева. 19.58 — Очкаш, голаш, секундаш. 20.05 — Шоана, бераш. 20.25 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.35 — Передачай программа. 20.40 — Короткометражни фильм.

1 октябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Передачай программа. 18.05 — «Знание» яха Iилмай-популярни киноопрограмма. 18.45 — Телевизионни передаран. 18.55 — Хоамаш. 19.00 — Европа къахьара моттиг яккха футболах ловзар. «Динамо» (Киев) «Аустрия» — (Вена). Киевера трансляци. Перерывах — передаш. 20.45 — «Угрюм-река» яха художественни фильм. Хьалхара сери. 22.05 — Передачай программа. 22.10 — Иллий халкарийн Нохч.-ГIалгIай пачхьалкхаллей ансамбла концерт.

КПСС Нохч.-ГIалгIай обкома коллективо чIоагIа хала а хетаж хоам бу КПСС обкома промышленно-транспортни отдела заведующега Правенький Николай Яковлевичега, цун да

ПРАВЕНЬКИН
Иван Андреевич
кхалхарах.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (2-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам.—3-39-11; белхалоана секретара—3-34-38; партийни вахарах, культурах, промышленностех отделий—3-42-30; Юртa йоалаш ольхоза отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (2-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект, 7/34.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/34.

СФ02237. Заказ № 4100.